ΟΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ.Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακὴ 13 τοῦ Ιουνίου 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οἰκονόμου ἀριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 247

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Ἡ «Ἄρρωστη Δούλα» (συνέχεια).
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ. Τὸ δρομαλάκι τῆς εὐτυχίας.
ΝΙΚΟΣ ΠΟΡΙΩΤΗΣ. Ὁ ἐρωτόπαθος προσκυνητὴς τοῦ Σκιξπήρου.
Ὁ Παντελίδειος καὶ ὁ λόγος τοῦ Λάμπρου.
ΕΥΡΥΔΙΚΗ Ι. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ. Ἀληθινὸ παραμύθι.
ΞΩΜΕΡΙΤΗΣ. Μιὰ Ἀθηναϊκὴ ἱστορία.
ΣΜΥΡΝΙΟΣ. Ὁ πόλεμος γιὰ τὴ γλῶσσα στὴ Σμύρνη.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Μ. Ἄβλιχος.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ— Ἡ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ο ΠΑΝΤΕΛΙΔΕΙΟΣ
ΚΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΛΑΜΠΡΟΥ

Facit indignatio versum..... Ὁ θυμὸς ἐμπνέει τὸν ποιητή, μὰ ὁ θυμὸς μπορεῖ θεὸς νὰ γίνῃ καὶ τοῦ κριτικοῦ. Ζωηρὸ παράδειγμα τῆς ἀλήθειας αὐτῆς μᾶς ἔδωκε τὴν περασμένη Κυριακὴ ὁ καθηγητὴς κ. Λάμπρος. Διάβασε τὴν κρίση τοῦ Παντελίδειου διαγωνισμοῦ. Μᾶς εἶπε τὴ γνώμη του γιὰ τὰ σταλμένα ἐφέτος δραματικὰ ἔργα, γνώμη τριπλοσφραγιστη, νὰ ποῦμε· γιατὶ πίσω ἀπὸ τὸν εἰσηγητὴ στέκουνται καὶ οἱ δυὸ ἄλλοι ὁμότεχνοι καὶ ὁμόφρονοι τοῦ κ. Λάμπρου, οἱ κύριοι Πολίτης καὶ Σακελλαρόπουλος, ποὺ θὰ ὑπογράψουνε μαζί του τὴν ἔκθεση.

Ὁ κ. Λάμπρος ποὺ συνήθιζε νὰ φορῇ χερόχτια, κάθε φορὰ ποὺ μιλεῖ, τὴ φορὰ τούτη ἀποφάσισε νὰ βγάλῃ τὰ χερόχτια του, γιὰ νἄχῃ ἐλεύτερα τὰ χέρια του, καὶ νὰ μπορῇ ἀνέμπαδα νὰ μεταχειρίζεται τὸ βούνευρο. Πολὺ κόπο δὲ χρειαζόταν βέβαια γιὰ νὰ χτυπηθοῦνε καὶ νὰ κατρακυλιστοῦν ἔργα ἀναιμικὰ καὶ ψόφια. Ὅμως μέσ' ἀπὸ τὴ χαύνη φυλὴ τῶν ἔργων τούτων πολλὰ ἔτυχε νὰ διαλαληθοῦν ἀπὸ κριτὲς ἀκαδημαϊκοὺς γιὰ ἔργα δυνατὰ καὶ ὄμορφα καὶ νὰ ἐγκωμιαστοῦνε καὶ νὰ βραβευτοῦν. Καὶ χρειαζόταν πάντα κάποια ἀπόφαση γιὰ νὰ τὰ βάλῃ κανεὶς τέτοια ἀπορρίμματα ἐκεῖ ποὺ πρέπει. μὰ γιὰ πάντα, ἀπὸ τὸ ὕψος μιᾶς ἐπίσημης ἕδρας (τὰ λόγια τῶν ἐπίσημων ξέρουμε πως συχνὰ πυκνὰ δὲν εἶναι καὶ τὰ πιὸ σημαντικά)· καὶ χρειαζόταν τόλμη κάπως γιὰ νὰ ξεστομίσῃ κανεὶς, ξαστερα καὶ στρογγυλὰ, τὴ γνώμη του ἀπάνου σὲ κάποια ζητήματα. Σὲ καιρὸ ποὺ μὲ τὴν ἱερώτερην ἰδέα μπορεῖ νὰ σκουπίζῃς καὶ τὰ πιάτα σου, καὶ νὰ περιμένῃς γιὰ τοῦτο δαφνοστέφανα. Σὲ καιρὸ ποὺ κινδυνεύεις, γιατὶ, ἴσα ἴσα, δουλεύεις μὲ ὅλη σου τὴν καρδιὰ, μὰ καὶ ὅλως διόλου ἀφίλαυτα καὶ ἀλογάριαστα, μιὰ ἰδέα, νὰ παρασταθῇς δὲν ξέρω ποιός ἐφιάλτης πληρωμένος δὲν ξέρω ἀπὸ ποιὸ Ξέρξη, ἀνάμεσα στοὺς λογῆς ἀδιάντροπους συμφεροντολόγους καὶ στοὺς λογῆς βροντόλογους τιποτένιους!

Ὁ κ. Λάμπρος μίλησε ὀρθά, γενναῖα, παστρικά, τσουχτερά. Ὁ λόγος του σχεδὸν ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος σατυρικός, καὶ μὲ τὸ κεντρὶ τῆς εἰρωνείας. Μάλιστα θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ παρατηρήσῃ πὼς ὁ τόνος τοῦ λόγου κάπως τραβοῦσε μπροστὰ πάρα πολὺ καὶ πὼς ὁ ρήτορας ξεχνοῦσε πὼς εἴτανε, βαλμένος ἀπὸ Πανεπιστήμιο, εἰσηγητὴς ἀκαδημαϊκοῦ διαγωνισμοῦ.

Ἀδιάφορο. Δὲν εἶναι κανεὶς ὑποχρεωμένος νὰ ὑποφέρῃ ἀπεριόριστα ὁποιαδήποτε σκλαβιὰ, καὶ μπορεῖ τὸ λουτρὸ νὰ μαλακώσῃ κάπως τὰ νεῦρα τῶν ἀπολλώνιων μπελάδων ποὺ νομίζουν ἀπαραίτητο χρέος τους νὰ τροφοδοτοῦνε κάθε χρονιὰ ἀπαράβατα τὰ πανεπιστημιακὰ διαγωνίσματα, στέλνοντας καὶ ξαναστελνοντας, ἐπὶ γενεὰς γενεῶν. τὰ κιτρινισμένα τους ἀνορθόγραφα καὶ ἀπὸ ὅπου κι ἂν τἀγγίξῃς κακογραμμένα τους δεφτερια. Ὅσες ἁμαρτίες κι ἂν ἔχῃ φορτωθῇ στὴ ραχη του τὸ Πανεπιστήμιο, δὲν ἔκαμε συμβόλαιο μὲ τοὺς δραματοτραπαλωματῆδες, καὶ δὲν εἶναι ὑποχρεωμένο νὰ τοὺς περιμαζώνῃ ὅλους αὐτοὺς εἰρηνικὰ καὶ συγκαταβατικὰ στὸ σπιτικό του, καὶ κάποτε νὰ τοὺς θαμάζῃ μάλιστα καὶ νὰ τοὺς δίνῃ διπλώματα Σοφοκλήδων, χωρὶς νὰ σκούζῃ καὶ μιὰ φορὰ «ἀμὰν γιὰ τὸ Θεό», χωρὶς ἐπὶ τέλους νὰ τοὺς παραδώσῃ στὸ κάρρο τοῦ ἑωθινοῦ σκουπιδιάρη.

Ὁ κ. Λάμπρος ἔδωκε νὰ καταλάβῃ ὁ κοσμάκης ἀνκλυτικὰ καὶ παραδειγματικὰ κ' ἐπιγραμματικὰ, τὰ πρόχειρα, τὰ δημοσιογραφικὰ, τὰ ἀνιστόρητα, τὰ ἀβασάνιστα, τὰ ἀταίριαστα, καὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς μορφῆς, τὰ πεζὰ καὶ τὰ παγερὰ καὶ τοῦ ὕφους καὶ τῆς γλώσσας τῶν πιὸ πολλῶν, μέσ' ἀπὸ τοὺς 40 δραματογραφους τοῦ φετεινοῦ Παντελίδειου, καὶ ὅλων τῶν τωρινῶν καὶ τῶν ἀλλοτινῶν πληγῶν τῶν ποιητικῶν μας διαγωνισμῶν. Ἀναγκάστηκε δὲ νὰ κρατήσῃ κάπως ξεχωριστὰ τὸ φραγγελιό του ἀπάνου σὲ δυὸ εἰδῶν φαμπρικαδόρους· ἀπὸ αὐτοὺς ὑπορέρουν, καθὼς φαίνεται, σκληρότατα ο πανεπιστημιακοὶ διαγωνισμοὶ. Εἶναι οἱ ἁγιογδῦτες τῆς πατριωτικῆς ἰδέας ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ, οἱ ἁγιογδῦτες τῆς γλωσσικῆς ἰδέας ἀπὸ τὴν ἄλλη. Δὲν πιστεύουμε νἄχῃ ὁ κ. Λάμπρος πιὸ λίγο πατριωτισμὸ ἀπὸ τὴ βουργαροφάγα καὶ τὴν ἰαμβοσπαράχτρα φυλὴ τῶν Τυρταίων καὶ τῶν Αἰσχύλων τοῦ Λασσάνη καὶ τοῦ Παντελίδη. Ὡς πρὸς δὲ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα θὰ εἴτανε πολὺ παράξενο νὰ τόνε βαφτίσῃ κανεὶς, τὸν προσεχτικώτατο καὶ ἀττικιστικώτατο καθαρολόγο ρήτορα καὶ συγγραφέα, ὁπαδὸ τῆς γλωσσικῆς ἰδέας, καθὼς ἐμεῖς τὴν ἐννοοῦμε. Κάθε ἄλλο. Καὶ γι' αὐτό, ἴσα ἴσα, ὅσα τόνιπε ὁ κ. εἰσηγητὴς γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τῶν καθαρμάτων τῆς *μαλλιαροφαγίας*, βραβευμένων καὶ μή), ἔχει κάπως ξεχωριστὴ σημασία, καὶ δείχνει πῶς στοχάζονται οἱ σοβαροὶ καὶ μὲ συνείδηση ἄνθρωποι, ὅ,τι,κι ἂν πιστεύουν γιὰ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας. «Τοὺς πλείστους—εἶπε ἀνάμεσα στἄλλα ὁ κ. Λάμπρος,—τῶν ἐπιχειρούντων νὰ κερδοσκοπήσωσι προχείρως ἐπὶ τοῦ φανατισμοῦ τῶν ἐχθρῶν τῆς δημώδους γλώσσης δὲν δύνανται νὰ ἀνυψώσωσιν ὑπὲρ τὸ χθαμαλὸν ἔδαφος, ἐφ' οὗ χαμαιβατεῖ ἡ πεζὴ αὐτῶν διάνοια, οὔτε ὁ μανδύας τοῦ Ἐθνισμοῦ δν κωμικῶς περιβάλλονται μὴ αἰσχυνόμενοι καὶ δι' αὐτῆς τῆς προστύχου συκοφαντίας περὶ ἐξαγορᾶς διὰ ξένων χρημάτων νὰ κατακερανοβολῶσι τοὺς φίλους τῆς δημώδους, οὔτε ἡ δῆθεν καθαρεύουσα ἢ ἀρχαΐζουσα αὐτῶν γλῶσσα, ἣν γράφουσι σχολαστικῶς καὶ σολοίκως. Διὰ τούτους δὲ τοὺς λόγους τὰ πλεῖστα τῶν τοιούτων κατασκευάσματα, ἀντὶ νὰ κινήσωσι τὸν γέλωτα, προκαλοῦσι μόνον τὸν οἶκτον πρὸς τοὺς γράψαντας» (1).

Ὡς ἐδῶ, μπορεῖ νὰ ποῦμε, εἶναι τὸ ἀρνητικὸ μέρος τοῦ λόγου τοῦ κ. Λάμπρου καὶ τῆς κριτικῆς τοῦ φετεινοῦ Παντελιδειου. Δυὸ λόγια ἀκόμα καὶ γιὰ τὸ θετικὸ μέρος τῆς χαραχτηριστικῆς αὐτῆς ἱστορίας. Ἴσα μὲ τώρα, γιὰ νὰ βραβευτῇς σὲ δραματικοὺς διαγωνισμοὺς ὁ κανόνας ὁ γενικώτατος εἴτανε νὰ παρουσιαστῇς μὲ ἴαμβο δωδεκασύλλαβο, μὲ καθαρεύουσα, μὲ καθαρση ψευταριστοτελική, καὶ μὲ ὅλα τὰ παρεπόμενα τὰ γεννημένα ἀπὸ τὴν τριάδα τούτη τὴ δημιουργική. Καὶ νὰ ποὺ ἡ κριτικὴ τοῦ φετεινοῦ Παντελίδειου βραβεύει ἕνα δράμα ποὺ δὲν εἶναι γραμμένο οὔτε μὲ ἴαμβους, οὔτε μὲ καθαρεύουσα, οὔτε μὲ τὴ λεγόμενη καθαρση. Στὸ δραμ' αὐτὸ ἡ κριτικὴ δὲν ἔδωκε τὸ χιλιόδραχμο βραβεῖο, μήτε τὸ στέφανο τῆς δάφνης. Μὰ τοῦ ἔδωκε κάτι, ἰδεολογικώτερο, μά, κατὰ τὴ γνώμη μας, καὶ πολυτιμώτερο. Τὸ παίνεσε κατὰ τρόπο ποὺ θἄκανε νὰ ζηλέψουν καὶ πολλοὶ βραβευμένοι Λασσάνειοι καὶ ἄλλοι. Τὸ κήρυξε ἀπολύτως ἀνώτερο ἀπὸ τὰ ἄλλα, τοῦ ἀναγνώρισε πλοῦτο λυρικό, βαθὺ αἴσθημα, δύναμη ποιητική, τί ἄλλο θέλετε: Καὶ τοῦ ἔδωκε, καθὼς πολὺ ἔξυπνα σημείωσε ὁ κ. Λάμπρος, τὸν πλατωνικὸ στέφανο ποὺ ἔδωκε τοῦ Ποιητῆ ὁ μεγαλος συγγνεφχτίστης τῆς «Πολιτείας», κι ἄς τὸν ἔδιωξε τὸν ποιητή. Τέτοιο διώξιμο, κι ἀπὸ μέρος τοῦ Πλάτωνα, κι ἀπὸ μέρος τῶν κριτῶν τοῦ Παντελιδειου, εἶναι γιὰ νὰ περηφανεύεται ὁ διωγμένος. Τὸ «Ξημερώνει», τὸ ἔργο ποὺ ἔτσι ξεχωρίστηκε, φαίνε-

(1) Ἂς μοῦ συχωρεθῇ μιὰ ὑποσημείωση. Ὁ κ. Λάμπρος λέει πὼς «τὸ γλωσσικὸν ζήτημα ὑπὸ τὰς διαφόρους αὐτοῦ φάσεις ἠδύνατο ἴσως νὰ γίνῃ θέμα κωμῳδίας». Βέβαια. Καὶ κάθε κατάσταση τῆς ψυχῆς, κάθε τῆς ζωῆς περίσταση, κάθε κοινωνικὸ πρόβλημα— ἀπὸ τὴ δραματική του ὄψη —νομίζω πὼς μποροῦν ἀξεχώριστα νὰ δώσουν ἀφορμὴ σὲ κωμῳδία ἢ σὲ τραγῳδία. Ὅσο γιὰ τὴ «Βαβυλωνία», μᾶς φαίνεται ἕνα νόστιμο κάπου κάπου κ' ἔξυπνο χωρατὸ, ἀπάνου σ' ἕνα ἀνόητο θέμα.

ται ἔργο νέου πάντα ποιητῆ, ποὺ θἄβρῃ, βέβαια, ἀγάλια ἀγάλια καὶ μὲ τὸν καιρὸ, νὰ στυλώσῃ πλατύτερους κόσμους σὲ στερεώτερα θέμελα, νέου ποιητῆ ποὺ τὴν ψυχή του θὰ μᾶς τὴ σαρκώσῃ σὲ μιὰ γλῶσσα πιὸ σπουδασμένη. Μὰ τὸ σημαντικώτατο καὶ τὸ πρῶτο πρῶτο, τοῦτο εἶναι· νὰ εἶσαι ποιητής. Ὕστερα ἔρχουνται τἄλλα. Τὸ χάρισμα τοῦτο τὸ κατάλαβαν οἱ κριτὲς καὶ τὸ σεβαστῆκαν· πρᾶμα ποὺ πολὺ συχνὰ δὲ συμβαίνει στὸν τόπο μας, καὶ εἶναι κάτι πολὺ σπάνιο σὲ ποιητικοὺς διαγωνισμούς. Πρέπει νὰ πᾶμε μισὸ αἰῶνα πίσω, στὴν ἐποχὴ ποὺ πῆρε τὰ πρωτεῖα στὸ Ράλλειο ἡ «Κορίννα καὶ ὁ Πίνδαρος» τοῦ Τερτσέτη, (στὸν καιρὸ ποὺ ρητῶς ἀπαγορεύονταν νὰ βραβεύωνται ποιήματα γραμμένα σὲ δημοτικὴ γλῶσσα!) γιὰ νἄβρουμε γεγονὸς ἀνάλογό.

Τὸ δρᾶμα, βέβαια, εἶναι ἔργο γιὰ τὴ σκηνή. Μὰ, βεβαιότερα, καὶ πιὸ πολὺ, τὸ δρᾶμα εἶναι ποίημα. Ὁ συγγραφέας τοῦ «Ἐημερώνει» φρόντισε νὰ ντύσῃ τὸ ἔργο του μὲ τὴν πορφύρα τῆς Ποίησης. Μᾶς φτάνει αὐτό. Ὅλα τἄλλα ἔρχουνται παρακάτου. Ἂν εἶναι ἠθικό, ἂν εἶναι ἀνήθικο, ἂς τὰ συζητήσουν οἱ ἠθικολόγοι καὶ οἱ φιλόσοφοι. Ἡ τέχνη ἔχει τὴ δική της ἠθική.

Κάποιος ἀπὸ τοὺς δικούς μας ἔγραφ' ἐδῶ καὶ κάμποσους μῆνες: «Ἂν εἴτανε γραφτό, γλήγορα ἢ ἀργὰ, νὰ ξανανθίσῃ σ'ἐμᾶς ἐδῶ δραματικὴ τέχνη ἄξια,—καὶ κάποια σημάδια ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια μᾶς λένε πὼς δὲν πρέπει νἀπελπιζώμαστε,—οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Τέχνης αὐτῆς, καὶ οἱ πιὸ πρωτότυποι καὶ οἱ ἀγνότεροι ἀκόμα τῆς ρωμαλέας ψυχῆς ἀντίλαλοι, θὰ εἶναι περισσότερο τοῦ Ἴψεν ἀπόγονοι, ὅσο δὲ θὰ εἶναι, βέβαια, τοῦ Βερναρδάκη ἢ τοῦ Ραγκαβῆ». Μποροῦμε νὰ προσθέσουμε σὲ τοῦτα ὅτι τὰ σημάδια αὐτὰ κάποιου ζωντανεμοῦ τῆς ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ ἀζωντάνευτης δραματικῆς τέχνης στὸν τόπο μας δένονται συνταιριαστὰ μὲ τὸ περπάτημα καὶ μὲ τὴν προκοπὴ τῆς γλωσσικῆς Ἰδέας. Γιατί, καθὼς εἶπε κάπου κι ὁ μεγάλος μας Δάσκαλος, «Γλῶσσα καὶ Τέχνη ἕνα κάνουν».

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΟΥ ΙΔΑ: «Μαρτύρων καὶ Ἡρώων αἷμα....» Δρ. 2.

ΤΗΣ κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ: «Ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦ σαλονιοῦ καὶ οἱ δυὸ θάνατοι» Δρ. 3.

Πουλιοῦνται στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμᾶ».

ΣΑΙΞΠΗΡΟΥ

Ο ΕΡΩΤΟΠΑΘΟΣ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΗΣ

1.

Τὸ ἀρνιέσαι; — τῶν ματιῶνε σου ἡ οὐράνια ρητορεία,
Ποὺ ἐνάντια της ἀντίλογος στὸν κόσμο δὲν κρατεῖ,
Μοῦ ἔσυρε τὴν καρδιὰ σ' αὐτὴ τὴ μαύρη ἐπιορκία!—
Μὰ ὅρκοι ποὺ λύθηκαν γιὰ σὲ δὲ δέχονται ποινή.
Ἐγὼ γυναίκα γέλασα, καὶ δισταγμὸς δὲ μένει
Πὼς, ἀφοῦ ἐσύ 'σαι θέαινα, δὲν ἔφταιξα σὲ σέ·
Γήϊνος εἴταν ὁ ὅρκος μου, οὐράνια ἐσὺ ἐρωμένη,
Χάρη ἂν μοῦ δώσῃς, σβήσανε τὰ κρίματ' ἀπὸ ἐμέ.
Ὁ ὅρκος μου εἴτανε μιὰ πνοή, κ' ἕνας ἀχνὸς ἡ πνοὴ εἶναι·
Μὰ σύ, λαμπρὲ ἥλιε ποὺ σκορπᾶς τὸ φέγγος σου στὴ γῆ,
Τὸν ἀχνὸν ὅρκο στράγγιξες, κ' ἐντός σου ὁ ὅρκος εἶναι·
Ἂν ἔσβησε, δὲν ἔδωκα ἐγὼ τὴν ἀφορμή.
Κι ἂν ἔχω δώσει,—ποιός τρελὸς τόση δὲ θἄχῃ κρίση,
Νὰ πάρῃ ἕναν παράδεισο, τὸν ὅρκο του ἢν πατήσῃ;

2.

Ἡ ὡραία Κυθέρεια σιμὰ καθήμενη σὲ ρέμμα,
Μὲ τὸ δροσόχλωρο Ἄδωνη, τὸ νιὸ τὸν κανακάρη,
Νὰ ξελογιάσῃ κοίταζε τἀγόρι μὲ τὸ βλέμμα,
Ποὺ ἡ ρήγισσα τῆς ὁμορφιᾶς ρίχνει μὲ τόση χάρη.
Παραμυθάκια τοὔλεγε, ταὐτιό του νὰ γλυκάνῃ·
Σημάδια ἀγάπης τοῦ ἔδειχνε, τὰ μάτια του νὰ ἑλκύσῃ·
Γιὰ νὰ τοῦ ἁρπάξῃ τὴν καρδιὰ, ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὸν πιάνει,...
Μὲ χάδια τόσον ἁπαλὰ κ' ἡ ἀγνότη θὁμαρτήσῃ!
Μὰ πὲς γιατὶ ἀπὸ τἄγουρα τὰ χρόνια ἔλειπε ἡ γνώση,
Πὲς στὸ σκοπό της τὸν κρυφὸ δὲν τοῦ ἄρεσε νὰ στρέξῃ,
Στὸ δόλωμα ὁ μαργιόλος νιὸς δὲ θέλησε νἀπλώσῃ,
Παρὰ σὲ κάθε ἐρωτικὴ πεζογελοῦσε λέξη·
Τότε σιμά του ἀνάπεσεν ἡ ρήγισσα ἡ γλυκειά,
Κι αὐτὸς σηκώθη κ' ἔφυγε—ἄχ! τρελὲ, τί χωριατιά!

3.

Γι' ἀγάπη σου ἂν ψευτόρκισα, πῶς νὰ ὁρκιστῶ σ' αὐτή;
Στὴν ὁμορφιά σου ἂν μ' ὅρκιζες, ὁ ὅρκος μου θὰ κρατοῦσε
Σ' ἐμὲ ἄπιστος, σ' ἐσὲ πιστός· μὰ ἐκεῖνοι οἱ στοχασμοὶ
Δρύ εἶταν γιὰ μέ, καὶ λυγαριὰ γιὰ σένα καὶ λυγοῦσε.
Κάθε της κλίση ἀφήνοντας, βιβλίο κάνει ἡ σπουδή
Τὰ μάτια σου, ὅπου οἱ χάρες ζοῦν, ὅσες ἡ τέχνη ὁρίζει.
Τὴ γνώση ἂν ἔχῃ πόθο της, σὲ εἶδε καὶ τῆς ἀρκεῖ·
Σοφὴ 'ναι ἡ γλῶσσα ποὺ γιὰ σὲ τὸν ἔπαινο τονίζει,
Ψυχὴ ἄσοφη, ποὺ ἀτάραχη θὰ δῇ τὴν ὁμορφιά σου!
Καὶ τὄχω ἐγὼ καμάρι μου, ποὺ τὴ δοξολογῶ:
Τοῦ Δία τὸ ἀοτραπέβροντο ματιά σου καὶ λαλιά σου,
Ποὺ εἶναι (σὰ λάμπῃ ἀθύμωτο) τραγούδι, φῶς γλυκό.
Μά, ὤ! μὴ θυμώσῃς τοῦ ἔρωτα, ἡ οὐρανία ἐσὺ στὰ κάλλη,
Ἂν τοὐρανοῦ τὸ ἐγκώμιο μὲ γλῶσσα γήϊνη ψάλλῃ.

4

Ὁ ἥλιος τὁλόδροσο πρωῒ δὲν εἶχε ἀποστεγνώσει,
Στὴ φράχτη πρὶν ζυγώσουνε τὰ βώδια ἥσκιο ζητώντας,
Καὶ νά! ἡ Κυθέρεια ποὺ ἔρωτας τὴν εἶχε περιζώσει,
Ἔστησε γιὰ τὸν Ἄδωνη καρτέρι λαχταρώντας
Κάτω ἀπὸ λυγαριὰ χλωρή, σιμὰ στὰ κρύα νερά,
Νερὰ ὅπου ὁ νιὸς τὴν ἄψα του γιὰ νὰ δροσίσῃ ἐρχόταν.
Ἔκαιγε ἡ μέρα, μὰ εἶχε αὐτὴ λαύρα μέσ' στὴν καρδιὰ
Πότε νὰ δῇ τὸ νιὸ ποὺ ἐκεῖ συχνὰ-πυκνὰ φαινόταν.
Ξάφνου ἦρθε, καὶ τὴ χλαϊνά του σὰν πέταξε τἀγόρι
Στὴν πράσινη ἀκροποταμιὰ γυμνὸ πῆγε κ' ἐστάθη·
Ὁ ἥλιος μὲ μάτι ὑπέρλαμπρο τὴν οἰκουμένη ἐθώρει,
Μὰ ὄχι ὡς ἡ ρήγισσα τὸ νιὸ ἀπ' τῆς καρδιᾶς τὰ βάθη.
Τὴ βλέπει αὐτὸς καὶ ρίχνεται βουτιὰ μέσ' στὸ νερό·
Κι αὐτή: «Ὦ Δία, δὲν εἴτανε ρέμμα νἄμαι κ' ἐγώ;»

5

Ἡ ἀγάπη μου ἂν εἶν' ὄμορφη, πιὸ 'μορφα γνώμη ἀλλάζει·
Σὰν περιστέρι ταπεινή, μὰ ψεύτρα κι ἄπιστη καρδιά·
Κι ἀπὸ γυαλὶ πιὸ διάφανη, μὰ εἶναι γυαλὶ καὶ σπάζει,
Κι ἀπὸ κερὶ ἁπαλότερη, μὰ σίδερο μέσ' στὴ σκουριά:
Κρῖνο χλωμό, μὲ χρώματα δαμάσκα ὡραϊσμένη,
Στὰ κάλλη καὶ στὴν Προδοσιὰ γυναίκα δὲν τῆς βγαίνει.

Πόσες φορὲς τὰ χείλη της στὰ χείλη μου κολλοῦσε,
Μ' ὅρκους ἀγάπης ἄδολης ἀλλάζοντας κάθε φιλί!
Γιὰ νὰ μ' ἀρέσῃ, τί ψευτιὲς συχνὰ μ' ἀνιστοροῦσε,
Τρέμοντας τὴν ἀγάπη μου, δειλιώντας μὴν τὴ στερηθῇ!
Μὰ σ' ὅλη της ἀνάμεσα τὴν ἄκακη ὁμιλία,
Ὅρκοι, πίστη καὶ δάκρυα, τὰ πόντα εἴταν ἀστεῖα.

Καιγόταν μ' ἔρωτα καθὼς τἄχυρο ἀνάβει μὲ φωτιά,
Κ' εὐτὺς τὸν ἔρωτα ἔσβηνε σὰν τἄχυρο πᾶχει καῆ.
Τὸν ἔρωτα ἔπλαθε, κ' εὐτὺς στὸ ἔργο της ἔδινε κλωτσιά,
«Ζῆσε!» στὸν ἔρωτα ἔλεγε, κ' ἔπεφτε πάλε σὲ ἀλλαγή.
Ἐρωτεμένη; ἀκόλαστη; — τί νὰ εἴταν ἀπορῶ:
Ἀνάξια στὸ καλλίτερο, ἄπραγη καὶ στὰ δυό!

Μετάφρ. Ν. ΠΟΡΙΩΤΗ

ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ὅ,τι γράψῃ τοῦ ἀνθρώπου ἡ μοῖρα, κανένα χέρι δὲν μπορεῖ νὰ τὸ σβύσῃ. Ἔτσι τὄγραψε καὶ τῆς Μυρτούλας ἡ μοῖρα, ποτὲς νὰ μὴ γελάσουν τὰ χείλη της. Πάντα φαρμάκια νὰ ποτίζεται καὶ σὰ βρύσες πάντα νὰ τρέχουν τὰ μάτια της.

Ἡ Μυρτοῦλα εἴταν κορίτσι ἀπὸ τὰ καλλίτερα τοῦ χωριοῦ μας, κι ἀπὸ τὶς πρῶτες μου φιλενάδες. Μαζὶ μεγαλώσαμε· μιὰ ἡλικία εἴχαμε· πάντα, μικρὲς σὰν εἴμαστε, μαζὶ παίζαμε· στὸ σκολειὸ μαζὶ πηγαίναμε, κ' ἐ σὲ μιὰ τάξη πάντα βρισκόμαστε.

Μεγαλώσαμε, καὶ ποτὲς δὲν ξεχωρίζαμε. Πότε κείνη στὸ δικό μας, πότε ἐγὼ στὸ δικό τους περνούσαμε. Ἀδερφάδες σωστές. Δὲν μπορῶ νὰ πῶ πὼς

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΗΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ *

Μὲ τὴν πληγή της ἔπαθε ἡ καημένη ἀρκετά. Εἶχε τέτοια χάλια τὸ νεφρί της, ὅταν τῆς τὸ βγάλανε, ποὺ ἀδύνατο στάθηκε νὰ τραβήξουνε ὅλο τὸ σάπιο του τὸ κρέας καὶ γιὰ τοῦτο ἔμπυαζε πάντα στὰ βάθια ὁ οὐρητήρας. Τὶς ἑφτὰ τοῦ Χριστοῦ ὁ Κουφὲς εἶπε, ἀντὶς σουληνάρι νὰ δοκιμάσῃ στὴν πληγή, γιὰ νὰ κλείσῃ γληγορώτερα, ἕνα στρογγυλωμένο φιτιλάκι ἀπὸ γκαζα. Βιάστηκε, φαίνεται, καὶ δὲν πέτυχε διόλου. Ἡ πληγὴ τίναξε ὄξω τὸ φιτίλι καὶ μάζεψε ξανά. Ἕνα μονάχα κατώρθωσε ὁ κ. Ἀρτός, νὰ διαλέξῃ δηλαδὴ πιὸ ψιλὸ σουληνάρι, γιὰ νἀφήσῃ τὴν πληγὴ νὰ στενέψῃ καὶ πράματις στένεψε ἀπὸ τὶς δώδεκα τοῦ Γενάρη. Τοῦ κάκου ὅμως προσπαθήσε νὰ τὴ στεγνώσῃ· τὴν πλένανε κάθε μέρα μὲ ὀξυγονωμένο νερό· δὲν ἔβγαινε προκοπή· σὰν κοιμισμένη καὶ δὲ δούλεβε. Θελήσανε νὰ τὴν ξυπνήσουνε, νὰ τὴν κεντήσουνε μὲ διαφορους τρόπους· τὴν παρασκεβή, τρεῖς τοῦ Φλεβάρη, τῆς κάμανε σταλαξιὲς ἀπὸ νιτρικὸ ἄργυρο, μὲ κάνουλα ἰδιαίτερη ἀπὸ ἀλλουμίνιο· τὶς ἐννιά, ζύσιμο ἀπὸ μέσα τῆς πληγῆς μὲ τὸ ἀβλακομήλι· τὶς δεκάξη καὶ τὶς εἰκοσιπέντε, ἰώδιο μὲ τὴν ἴδια τὴν κάνουλα· τὶς εἴκοσι ἑφτά, πάλε νιτρικὸ ἄργυρο. Ἀνέβαινε ἡ θερμοκρασία καὶ τίποτις ἄλλο δὲν κερδίζανε. Μὲ τὴ θερμοκρασία, πόλυνε κάθε φορὰ καὶ τὸ ἔμπυο, ἀχαμνὸ πρᾶμα καὶ σημάδι κακὸ στὰ κατάντια τοῦ νεφριοῦ της. Μάλιστα, τὶς ἑφτὰ τοῦ Φλεβάρη, στὸ σουληνάρι τῆς πληγῆς ἔπηξε κομμάτι αἷμα καὶ τῆς πόνεσε φοβερά. Τὸ θερμόμετρο ἔλεγε τὸ βράδι 38°1. Πιὸ δυσκολόπιαστη λοιπὸν ἔμοιαζε ἡ πληγή, πιὸ ἀχάριστη· κι ὅσο δὲ σφαλνοῦσε, ἀδυνάτιζε τὸ παιδί· πρόδεβε πιὸ ἔφκολα κ' ἡ πυελονεφρία.

Ἔπαθε ἀκόμη κάτι πολὺ δυσάρεστο ἡ Κατινούλα, τὸ πιὸ δυσάρεστο, ἴσως καὶ τὸ σημαντικώτερο ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα ποὺ συνεβήκανε στοὺς τρεῖς μῆνες. Τὴν πέμτη, δώδεκα τοῦ Γενάρη, ἀφοῦ ξέτασε τὰ καθέκαστα, δήλωσε ὁ κ. Ἀρτὸς πὼς θὰ φύτρωσε καινούριο χταπόδι στὴν οὐρήθρα· τὄκοψε, γλήγορα καὶ πιδέξια, τὴ δεφτέρα δεκάξη· τὶς εἴκοσι τέσσερεις τρίτη πρωΐ, ξαναῆρθε καὶ τῆς ἔβγαλε κάποιο ἀπομεινάρι τοῦ χταποδιοῦ ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ τὸ ξερριζώσῃ ἀλλαχαιρὸ τὴν πρώτη φορά. Μὰ πῆγε ὁ κόπος χαμένος. Ἕξη μέρες κατόπι, βγαίνοντας ἀπὸ τὸ μαθημά του τῆς Σορμπόννας, ἀναγκάστηκε ὁ Ἀντρέας νὰ τῆς ἀγοράσῃ, σ' ἕνα γνωστὸ εἰδικὸ μαγαζί, μιὰ ψέφτικη τσέπη ἀπὸ καουτσούκι, νὰ τὴ φορῇ ἀπανω της ὁλημερίς. Ἀργότερα κατάλαβε τί τρομερὴ σημασία ποὺ τὴν εἴχανε οἱ τέσσερεις προηγούμενες μερομηνίες γιὰ τὴν Κατινούλα· ὡς τὰ τότες ἡ ἀκράτεια εἴτανε παροδικὴ καὶ διακοφτούμενη· ἄξαφνα ἔγινε ἀδιάκοπη καὶ χρειάστηκε νὰ φοφιστῇ ὁ Ἀντρέας, γιατὶ μήτε στὰ Νοσοκομεῖα δὲν ὑπάρχουνε, κάμποσα κατάλληλα μέσα γιὰ νὰ κοιμᾶται ἥσυχα τὴ νύχτα ἡ βασανισμένη, γιατὶ τὸ σακκὶ καουτσούκι δὲ φελᾷ τὴ νύχτα.

Ὁ Ἀντρέας τἄβλεπε ἀφτά· ἔβλεπε τὸν κατήφορο ποὺ ἔπαιρνε ἡ ἀῤῥώστια. Μὲ κάθε βῆμα, μὲ κάθε σπρωξιὰ πρὸς τὰ κάτω, ἀντὶς νὰ κατρακυλήσῃ στοὺς βόθρους, ἔκανε πάντα καὶ πάντα ἕνα σφόρτσο δυνατό· λὲς καὶ μεγάλωνε μέσα του τὴν ἐνέργεια ἡ δυστυχία. Γεωμετρικὴ ἐνέργεια, κανονική· καθὼς τὸν ξέρουμε καὶ σύφωνα μὲ τὸ φυσικό του. Τχχτοποίησε ἀμέσως ἀλλιῶς τὴ ζωή του. Ἀπὸ τὶς

*) Ἡ ἀρχή του στὸ 228 φύλλο.

εἶταν πολὺ ὄμορφη, εἶχε ὅμως κάτι χαρίσματα ἀπὸ κεῖνα ποὺ ξεπερνοῦν καὶ μορφιὲς κι ἀρχοντιὲς κι ὅλα. Φιλότιμη ὅσο γίνεται, κι ἄλλο τόσο σύμπονη. Ὅταν ὑπόφερνε κανένας, αὐτὴ ἔπασκε. Καὶ γιὰ νὰ μὴ χαλάσῃ κανενὸς καρδιὰ, τὴ δική της πάντα χαλασμένη τὴν εἶχε. Τέτοια εἶταν ἡ καλή μου ἡ φιλενάδα. Μεγάλωσε λοιπὸν, ἔγινε κοπέλλα, μὰ κανένας νὰ φροντίσῃ γι' αὐτὴ δὲν εἶταν. Ἡ μάννα της, μικροῦλα ὀρφανὴ τὴν ἄφησε, κι ὁ πατέρας της ξαναπαντρεύτηκε. Ὕστερα πέθανε κ' ἐκεῖνος, κ' ἔμεινε ἡ κόρη στῆς μητρυιᾶς τὰ χέρια. Τόπο δὲν τῆς ἔδινε νὰ σταθῇ ἐκείνη ἡ μητρυιά. Ὅλα τὰ στραβὰ τῆς φαίνουνταν πὼς ἡ Μυρτοῦλα τἄκαμνε. Ἡ καρδιά μου ράγιζε σὰν ἄκουγα τὰ λόγια ποὺ τῆς ἔλεγε. Πολλὲς φορὲς τὴν ἔπαιρνα σπίτι μας καὶ τὴν εἶχα μέρες ἐκεῖ γιὰ νὰ συχάσῃ λιγακι. Αὐτὸ πολὺ τὴν παρηγοροῦσε, καὶ πάντα μοῦ τὄλεγε. Ἔτυχε μιὰ φορὰ νἄρθῃ ὁ Στέφανος, φίλος τοῦ σπιτιοῦ μας, νὰ μᾶς χαιρετίσῃ. Χριστούγεννα ἐποχή. Εἶταν κ' ἐκείνη. Ἀπὸ τὴ μιὰ ὁ τρόπος της τοῦ καλοφάνηκε τοῦ φίλου, ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ λυπήθηκε σὰν ἔμαθε τὴ ζωὴ ποὺ περνοῦσε, καὶ μιὰ μερα μᾶς τὄκαμε λόγο πὼς ἤθελε νὰ τὴν παρῃ. Πρόθυμοι κ' ἐμεῖς ὅλοι καθὼς εἴμαστε, γιὰ νὰ τὴ γλυτώσουμε ἀπὸ τῆς μητρυιᾶς τὰ χέρια, προσπαθήσαμε καὶ τὴν ἀρραβωνιάσαμε. Δὲν ἀργήσαμε καὶ νὰ τὴν παντρέψουμε. Ὅλοι χαρὰ εἴμασταν ποὺ γλύτωσε ἀπ' ἐκεῖνο τὸ βάσανο, καὶ κρυφὰ καμαρώναμε τὴ ζωὴ ποὺ ζοῦσανε στὴν ἀρχή. Δὲ βάσταξε ὅμως πολὺ ἡ ζωὴ ἐκείνη. Φύτρωσε ἕνα σκανταλο ἀνάμεσά τους κ' ἔκλεψε ὅλη τους τὴν καλοτυχια. Παραστράτησε ὁ Στέφανος... Δὲν μποροῦσε πιὰ ἡ Μυρτοῦλα μὲ κανέναν τρόπο νὰ τονε φέρῃ στὸν ἴσιο δρόμο. Μήτε λόγια μήτε παρακαλια μήτε δακρια μαλάκωναν τὴ σκληρή του καρδια. Ἀρχίσανε λοιπὸ νὰ λογοφέρνουν καὶ νὰ περνοῦνε μαύρη ζωή! Τὴν ἀποδεχόμουνα νύχτα τὴν καημένη, γιατὶ τὸ εἶχε ντροπὴ νὰ βγαίνῃ μέρα νὰ τὴ βλέπῃ ὁ κόσμος, κ' ἤρχουνταν πλεμένη στὰ δακρια καὶ μοῦκαμνε τὰ παράπονά της. Τί νὰ κάνω, ἔλεγα, καὶ πῶς νὰ τὴν παρηγορέσω τὴν ἄτυχη τὴ Μυρτοῦλα! Ἔννοια σου, μὴν κλαῖς, κ' ἔχει ὁ Θεός, τῆς ἔλεγα. Μὴν παραπικραίνεσαι, καὶ θὰ παθῇς. Ἐπιανα τὸν ἄντρα της χωριστὰ καὶ τὸν παρακαλοῦσα νὰ συχάσῃ καὶ νὰ μὴ τὴν τυραννῇ ἔτσι. Συβούλευα πάλε ἐκείνη νὰ κάνῃ πομονή, ἴσως μετανοιώσῃ καὶ διορθωθῇ. Χίλια δυὸ τῆς ἔλεγα, κ' ἔτσι τὴν καταπραΰνα κομάτι, κ' ἔρευγε τότες παρηγορημένη στὸ σπίτι της. Δὲν περνοῦσαν ὅμως πολλὲς μέρες, καὶ τὰ ἴδια πάλε! Βάσταξε αὐτὴ ἡ ἱστορία κάμποσο καιρό. Φιλότιμη κοπέλλα καθὼς εἶταν ἡ Μυρτοῦλα, τὸ πῆρε κατάκαρδα, γιατὶ νὰ τὴν περιφρονήσῃ ἔτσι ὁ ἄντρας της. Ἄρχισε νὰ λιώνῃ στὸ πόδι. Σιγὰ σιγὰ δούλεψε ὁ σάρακας μέσα της, καὶ τὴν ἔρριξε στὸ στρῶμα.

Ἄρχισε νὰ δείχνῃ κακῆς ἀρρώστιας σημάδια. Ὁ γιατρὸς πηγαινονέρχουνταν, τί νὰ σοῦ κάμουν ὅμως κ' οἱ γιατροὶ σὲ τέτοια χάλια! Θυμοῦμαι σὰν τονὲ ρώτησα κρυφὰ μιὰ μέρα «Πῶς πάει ἡ ἄρρωστη;» Μοῦ λέει, τί νὰ σοῦ πῶ! Τὸ κακὸ προχώρησε. Πήγανε βαθιὰ οἱ ρίζες του, καὶ φαρμάκωσαν τὰ στήθια τῆς κοπέλλας. Ἄχ, τὴν καημένη τὴ Μυρτοῦλα, εἶπα σὰν τἄκουσα. Τί θὰ γίνῃ τώρα ποὺ δὲν εἶναι καὶ κανιὰ κοιμισμένη νὰ μὴ νοιώθῃ τὰ χάλια της!

Νὰ μὴ βρεθῇ ἄνθρωπος στὴ θέση ποὺ βρέθηκα ἐγὼ τότες. Πήγαινα καὶ κάθιζα κοντά της, γιατὶ τὄθελε καὶ μὲ παρακαλοῦσε σὰν τὸ μωρό. Ἔβρεχα τὸ πρόσωπό της μὲ ροδόσταμα. Ἀναβαν τὰ μαγουλάκια της. Ἀνάσαινε κομάτι καὶ μὲ κοίταζε μὲ μάτια βουρκωμένα. Βοήθεια! μοῦ φώναζε. Μιὰ ἐλπιζε καὶ λαχταροῦσε νὰ ζήσῃ, καὶ μιὰ ἀπελπίζουνταν. Ἄπλωνε τὰ κερένια της τὰ χερακια κ' ἔσφιγγε τὰ δικά μου, μὲ τρόπο παρακαλεστικὸ καὶ μοῦλεγε· Γλύτωσέ με! Τὸ τί ἔννοιωθα μέσα μου τότες, τὸ χέρι μου δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ τὸ γράψῃ. Ἀναστέναζε, καὶ θκρροῦσες πὼς βγαίνανε φλόγες ἀπὸ τὸ στόμα της. Μαννοῦλα μου! φώναζε. Μαύρη ἂς εἶταν ἡ ὥρα ποὺ μ' ἔφερνες στὸν κόσμο. Πάρε με, νὰ γλυτώσω· κ' ἔτρεχαν τὰ δακρια της ἀτέλειωτα! Σὰν τὸ φείδι γύριζε καὶ ζητοῦσε νὰ βρῇ ἡσυχία. Μὰ ποῦ ἡσυχία μέσα σὲ τέτοια φωτιά! Διπλὴ φωτιὰ, κορμὶ καὶ ψυχή. Ἀλλοίμονο, ἔλεγα τότες μόνη μου. Ἀλλοίμονο σ' ἐκεῖνον ποὺ ζητεῖ νὰ βρῇ ἀνάπαψη στὸν κόσμο, ποὺ δὲν εἶναι ἀναπαμένη ἡ ψυχή του. Ἀλλοίς τὸν ποὺ ἀγωνίζεται ἡ καρδιά του μὲ τέτοιες φουρτοῦνες. Μαῦρα τὰ βλέπει τότες ὅλα. Ἄξαφνα λαχταρεῖ καὶ φαντάζεται πὼς φέγγει μιὰ ἐλπίδα στὸ λογισμό του. Μοιάζει τὸ ναύτη ποὺ θαλασσοπαλέβει τὴ νύχτα καὶ ζητάει βοήθεια ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀπὸ τὰ ἄστρα, ἀπὸ τοὺς ἀνέμους, κι ἀπ' αὐτὸν τὸν ἑαυτό του ἀκόμα. Ἀντὶς βοήθεια ὅμως ἔρχεται τὸ κῦμα, τονὲ βυθίζει, καὶ πάλε τὸν ἀνεβάζει. Δυστυχισμένο πλάσμα! Μιὰ κλαίει, μιὰ παρακαλεῖ τὸ Θεό. Ἐλπίζει μιὰ στιγμὴ, καὶ πάλε σκοτεινιάζει ὁ νοῦς του. Ἀπελπίζεται, καὶ παραδίνει τὴ ζωή του στὸ πέλαο. Τὰ ἴδια κ' ἡ δύστυχη ἡ Μυρτοῦλα. Μὲ τέτοια ἀγωνία κι ἀπελπισιὰ παράδωσε τὴ βασανισμένη της τὴν ψυχοῦλα.

Ἤρθε τότες στὰ συλλογικά του ὁ Στέφανος. Εἶδε τὸ κακὸ πόφερε μονάχος στὸ κεφάλι του. Ἀργὰ ξύπνησε κ' εἶδε τὴ δυστυχία του. Ποῦ νὰ φύγω, καὶ ποῦ νὰ πιάσω, φώναζε. Ὡς ἐκείνη τὴν ὥρα θάρρειε πὼς ψέματα τοῦ τἄκαμνε ἡ γυναίκα του. Μήτε τὰ μέσα τονὲ χωροῦσαν πιά, μήτε τὰ ἔξω. Ἀνεβοκατέβαινε φουρτουνιασμένος, καὶ καθὼς πήγαινε νὰ καθίσῃ, τοῦ ἐρχότανε μιὰ στενοχώρια, κοκκίνιζε, φούσκωνε τὸ αἷμα του, θαρροῦσες νὰ τὸν πνίξῃ, σηκώνουνταν κ' ἔφευγε. Σὰν τρελλὸς γύριζε μὲς στὸ χωριὸ κ' ἔσερνε τὰ μαλλιά του. Δὲν πέρασαν πολλὲς μέρες, καὶ τονὲ βρήκανε κουβαριασμένο ἔξω ἀπὸ τοῦ νεκροταφείου τὴν πόρτα.

Μόλιβος, Γεννάρης 1907.

ΕΥΡΥΔΙΚΗ Ι. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

ΣΤΟΝ ΑΓΑΠΗΤΟ ΜΟΥ ΦΙΛΟ
Π. ΣΚΙΑΤΣΟΥΝΗ

Σὲ Σένα, ποὺ μοιράζεις τὴ ζωὴ
μὲ τοὺς ἀγαπημένους μας νεκροὺς,
ποὺ μὲς στῆς κοσμοζάλης τὴ βοὴ
τοὺς μυστικοὺς των τοὺς παλμοὺς ἀκοῦς.
Σ' Ἐσὲ τὰ λόγια ἐτοῦτα τῆς ψυχῆς(*)
ποὺ γράφω γιὰ τὸ φίλο μας μὲ πόνο
ποὺ μὲ καημὸ καὶ σὺ τονὲ θρηνεῖς,
σὲ Σένα, ἀγαπητέ μου, ἀφιερώνω.

Λιξοῦρι, Μάρτη τοῦ 907.

ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΛΒΛΙΧΟΣ

(*) Εἶναι τὸ ποίημα «Δάκρυα στὸ θάνατο τοῦ Ν. Κονεμένου» ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ 242 φύλλο τοῦ «Νουμᾶ».

ΤΟ ΔΡΟΜΑΛΑΚΙ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

Ἤτανε μεγάλη γιορτή, μιὰν φωτεινὴ Ἀπριλιάτικη ἡμέρα. Ὕστερα ἀπ' τὴν κακὴ βαρυχειμωνιὰ ὅλη ἡ πλάση ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, ἄνθρωποι, δέντρα, λουλούδια, ὡς καὶ τὸ μικρότερο σπυρὶ τοῦ ἄμμου στὴν ἀκρογιαλιὰ, παίρνανε τὸ μερτικό τους ἀπ' τὸ πανηγῦρι τοῦ Ἥλιου. Κ' ἤτανε τόση ἡ χαρὰ ποὺ ἀνέβαινε ἀπ' τὴ γῆ στὸν οὐρανό, ποὺ ἔμοιαζε σὰν βαθειὰ θλίψη μιᾶς ἀπέραντης ψυχῆς, ποὺ πονοῦσε γιὰ τὴ ματαιότητά της.

Στὴ μεγάλη ἐξοχικὴ στρατα, μὲ τὶς πυκνὲς δεν-

τέσσερεις τοῦ Χριστοῦ, ἄφησε τὸ λαμπρο του τὸ ἐργαστήρι, τὸ ἐργαστήρι τῆς Ὅλιας! Ἡ Ὅλια τώρα τονὲ φώναζε ἀπάνω, κοντά, πιὸ κοντὰ στὴν ἀρρωστημένη ποὺ ἄγριο καρτέρι τῆς ἔκανε κρυμμένος ὁ Χάρος. Μεταφέρθηκε στὴν κρεββατοκαμερή του μὲ τὰ χαρτιά του, μὲ τὰ σημειωματαρια ὅπου δὲν ξεχνοῦσε ποτέ του, μέσα στοὺς λογαριασμούς του, νὰ βάλῃ καὶ μιὰ λεξούλα θυμητὸ γιὰ τὴν Ὅλια. Κουβάλησε στὴν κρεββατοκαμερή του καὶ τὰ χρειαζούμενα βιβλία· ὅταν τἀποτέλειωνε, κατέβαινε στὸ ἐργαστήρι κ' ἔφερνε ἄλλα. Δούλεβε, δούλεβε καὶ δούλεβε, ὅπως δὲν εἶχε δουλέψει ὡς τὰ τότες. Ποῦ ἔβρισκε τὸν καιρό; Ἀλήθεια, σὰ νὰ πρόσεχε ὡς καὶ στὸ δεφτερόλεφτο, σὰ νὰ τἄρπαζε μὲ τὸ χέρι, μήπως καὶ τοῦ ξεφύγῃ ἄχρηστο κανένα. Τὰ δέκα λεφτὰ ποὺ θερμομετροῦσε τὴν Κατινούλα, ἔπρεπε κατι νὰ διαβάζῃ, καὶ τόντις σὲ διαστημα τοιῶ μηνῶ, διάβασε σωρούς καὶ σωρούς ἀπὸ κεῖνα ποὺ τοῦ στέλνανε, μὴν προφταίνοντας ὄζω ἀπὸ τὴ θερμοκρασία. Ἔλεγε πὼς ἡ Κατινούλα τονὲ βοηθοῦσε στὴν ἐργασία του. Ὁ ἴδιος τῆς ἄλλαζε τὸ σακκί της τὸ καουτσουκένιο, γιὰ νὰ εἶναι πάντα ζεστὸ στὴ μέση. Ἀνέβαινε τὴ νύχτα, προτοῦ πλαγιάσῃ, νὰ τῆς τὸ σηκώσῃ. Κάθε μέρα, μὲ τὴν Ἄννα, ἡ ὥρα δεκάμισυ τὸ πρωΐ, φροντίζανε γιὰ τὸ πλύσιμο τῆς φούσκας, κ' ἡ ὥρα ἕξη τὸ βραδι, γιὰ τὸ πλύσιμο τῆς πληγῆς. Ὁ Ἀντρέας ἔβαζε τὸ νερὸ νὰ βράζῃ, γέμιζε τὸ δοχεῖο, τἀνακατεβε μὲ ὡρισμένο ποσὸ εἴτε πρωταργκόλι γιὰ τὴ φούσκα, εἴτε ὀξυγονωμένο νερὸ γιὰ τὴν πληγή, ὅπου πολὺ πιτήδεια βουτοῦσε τὴν κανουλα τὴ γυάλινη μὲ τὰ δυὸ δάχτυλά του. Τὸ πρωταργκόλι, γιὰ τὶς σταλαξιές, τὸ σταλομετροῦσε στὸ μεταλλένιο τὸ συριγγακι, σοβαρὰ σοβαρά, σὰ νὰ μετροῦσε τὶς συλλαβὲς κανενὸς στίχου τοῦ Σοφοκλῆ του. Ἡ Ἄννα κι ὁ Ἀντρέας, ἡ Ἄννα μὲ τὴν παντοτινή της καλοσύνη, ὁ Ἀντρέας μὲ τὴν ἡμερή του τὴν ἐνέργεια, στεκόντανε, κατὰ τὸ λόγο τῆς Κατινούλας, σὰ δυὸ ἄγγέλοι στὰ πλεβρά της, ποὺ τῆς φυλάγανε τὴ ζωή. Μὰ ἡ Ἄννα, καθὼς θὰ δοῦμε κατόπι, ἀρρώστησε ξαφνικά, κι ἀπὸ τὶς εἴκοσι ἑφτὰ τοῦ Γενάρη, παρασκεβή, ἔμεινε μόνος ὁ Ἀντρέας καὶ μόνος θεράπεβε τὴν Κατινούλα. Ἡ ἀδερφή της ἡ Μαρία, ποὺ τὴν εἴχανε σπίτι καὶ δάφτη, ἐρχότανε γιὰ τὸ πλύσιμο τῆς πληγῆς, νὰ τοῦ βαστᾷ τὸ δοχεῖο, ἐνῶ κρατοῦσε τὴν κανουλα. Μὲ τὰ πλυσίματα ὅμως δὲν ἔπαβε ἡ δουλειά του. Νόμισε ὁ Ἀντρέας πὼς ἡ Κατινούλα στὴν κρεββατοκάμερή του θὰ προγεματιζε μὲ περισσότερη ὄρεξη. Ἀφτὴ κοίταζε τὴν κάμερα τὴν ἀδειανή, ποὺ δὲν τὴ συγύριζε πιὰ σὰν καὶ πρῶτα, ἔκλαιγε καὶ δὲν ἔτρωγε. Τὶς εἴκοσι ἕξη τοῦ Χριστοῦ τῆς στήσανε τὸ λοιπὸ χωριστο τραπεζάκι στὴν τραπεζαρία, νὰ καθεται μαζί τους τὸ μεσημέρι. Καταχάρηκε ἡ Μοιρίτα κ' ἡ Κατινούλα μὲ τὶς κουβέντες ἔννοιωθε τὸ στομάχι της νὰ ζωντανέβῃ. Ἐπειδὴ κ' εἶτανε ἀδύνατη ἀκόμη, ὁ Ἀντρέας, πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι κ' ὕστερις ἀπὸ τὸ φαγί, τὴν κατέβαζε ἢ τὴν ἀνέβαζε ἀπὸ τὴν κάμερή της στὴν τραπεζαρία κι ἀπὸ τὴν τραπεζαρία στὴν κάμερή του ὡς τὸ δειλινό. Τότες ἀκκουμποῦσε παλε ἀπάνω του στὴ σκάλα γιὰ νὰ πάῃ νὰ πλαγιάσῃ στὶς πέντε. Τὴν πρώτη τοῦ Φλεβάρη, μπόρεσε κ' ἔκαμε κάμποσα βήματα στὴν ἀλλέα καὶ στὸ μπαζεδακι· τὶς τέσσερεις, ξαναεῖδε τὸ ἐργαστήρι καὶ σκούπισε στὴ βιβλιοθηκούλα τὰ πραματα τῆς Ὅλιας! Ὁ Ἀντρέας ἐννοεῖται στὸ μεταξὺ τὴν πρόσεχε κ' ἔπρεπε νὰ τὴν προσέχῃ σὰν τὸ παιδακι. Τὸ βραδι, στὸ γέμα, δὲν τἀμελοῦσε ποτέ του να πεταχτῇ μιὰ στιμούλα, νὰ δῇ πῶς τρώει. Δὲν πεινοῦσε. Καὶ τὸ ἤξερε ὁ Ἀντρέας τί σημαίνει νὰ μὴν πεινᾷς ὅταν ἔχεις πυελονεφρια. Ἔτσι καὶ τότες δὲν πεινουσε στὴν ἐξοχή, προτοῦ φύγουνε γιὰ τὸ Μπ.... Μὰ ἐδῶ δέφτερο χειρούργημα δὲν ἔχει. Γύριζε ὁ Ἀντρέας στὴν

τροστοιχίες, ποὺ ἔφερνε ὁλοΐσα στὴν ὡραία τὴν ἀκρογιαλιά, εἶχε χυθεῖ ὁ κόσμος, διψασμένος ἀπὸ ἥλιο. Γέροι, νέοι, παιδάκια, ἄντρες καὶ γυναῖκες, σὰ μιὰν ἀπέραντη κάμπια, μὲ χίλια χρώματα, ποὺ σερνότανε ἀργὰ ἀπάνω στὸ χῶμα, ἀκολουθοῦσανε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο στὴν παράξενη λιτανεία τοῦ νεόφαντου ἥλιου. Τ' ἀμαξια παρατρέχανε τὸ ἕνα τὸ ἄλλο, ποιό νὰ φτάσῃ γληγωρότερα, σὲ κάποιο φανταστικὸ πανηγῦρι, οἱ καβαλλάρηδες σχίζανε περήφανοι, μὲ τὸ ρυθμικό τους πέρασμα, τὸ πλῆθος καὶ ποὺ καὶ ποὺ καμμιὰ διαβολικὴ μηχανή, μὲ βαθειὰ βογγητὰ ξεπερνοῦσε μὲ βάναυση ὁρμὴ πεζοὺς καὶ καβαλάρηδες, σὰν ἀκέφαλο θηρίο, ποὺ καμάρωνε τὴν ἀσχημιά του. Καὶ ὁ Ἥλιος ποὺ ἔγερνε τώρα, σιγαλὰ καὶ λυπημένα πρὸς τὴ δύση, ἄπλωνε ἕνα παράπονο σ' ὅλη τὴ φύση, σὰ νὰ τῆς μηνοῦσε πὼς δὲ θὰ ξαναφανῇ πιὰ στὸν οὐρανὸ καὶ πὼς θὰ κοιμηθῇ γιὰ πάντα στὰ βάθη τοῦ Ὠκεανοῦ.

Πέρα στὸν κάμπο ἕνα δρομαλάκι ξεχώριζε μέσα στὴν πρασινάδα. Ἀνέβαινε ἥσυχα-ἥσυχα τὸ λόφο, στριφογύριζε σὰ φιδάκι καὶ χανότανε κάπου ἐκεῖ πέρα, μακρυὰ στὸ φλογισμένον ὁρίζοντα. Δὲν εἶχε οὔτε δέντρα, οὔτε σκιές, οὔτε διαβάτες. Ψυχὴ δὲν περνοῦσε ἀπάνω στὸ ἔρημο δρομαλάκι, τὸ χῶμα του ἤτανε ξερὸ καὶ τὸ χρῶμα μονότονο κάτω ἀπ' τὸ φῶς. Ἕνα γαϊδουράκι μονάχα νεογέννητο, ξαφνισμένο ἀπ' τὴν πρωτόφαντη ὁμορφιὰ τοῦ κόσμου, ξέφυγε μιὰ στιγμὴ ἀπ' τὴ μάννα του, ποὺ ἔβοσκε δίπλα, στὸ γρασίδι, κ' ἔφτασε μὲ τρελλὰ πηδήματα, ὡς ἐκεῖ. Προχωροῦσε μὲ τὰ λιγνὰ κι ἀδέξια ποδαράκια του, ἀπάνω στὸ ξερὸ χῶμα μὰ σὲ λίγο ὁ ἀγωγιάτης ἔφτασε βιαστικὸς καὶ θυμωμένος καὶ τὸ γύρισε πίσω στὴ μάννα του. Τὸ ἀθῶο μικρὸ τὸν ἀκολούθησε παραπονεμένο. Καὶ τὸ δρομαλάκι ἀπόμεινε πάλι ἔρημο. Μὰ στὴν ἐρημιά του μιὰ ἥσυχη χαρὰ ἤτανε χυμένη καὶ τὸ ἄσπρο του χῶμα σκορποῦσε γύρω στὴν πρασινάδα μιὰ εὐθυμία παράξενη, καθὼς τὸ φιλοῦσε ὁ Ἥλιος. Θαρροῦσες πὼς βασιλεύοντας τὸ λαμπρὸν ἄστρο τοὔδινε μιὰ γλυκειὰν ὑπόσχεση: «Ἔννοια σου! Γιὰ σένα μόνο θὰ ξαναφανῶ πάλι αὔριο τὴν αὐγή....»

Στὴ μεγάλη στράτα ἕνας παραλυτικὸς καθότανε κάτω ἀπὸ ἕνα δέντρο. Ὁ παραλυτικός, μὲ κλαψιάρικη φωνή, ζητοῦσ' ἐλεημοσύνη ἀπὸ τοὺς διαβάτες. Εἶχε τὸ ἕνα πόδι του στὸν τάφο, μὰ τὰ μάτια του ἤτανε βαθειὰ καὶ ζωηρά, σὰ μάτια παλληκαριοῦ καὶ τὸ βλέμμα του τὸ διαπεραστικό, ἔλεγε πὼς ξέρει πολλὰ πράματα, ποὺ δὲν τὰ ἤξεραν οἱ ἄλλοι. Εἶχε ἀκκουμπισμένο τὸ ἄσπρο του κεφάλι ἀπάνω στὸν κορμὸ μιᾶς πιπεριᾶς καὶ κοίταζε παραπονεμένος τὸ ἔρημο δρομαλάκι, ποὺ ἄσπριζε μὲς στὴν πρασινάδα τοῦ κάμπου.

Ἔρριξα μιὰ πεντάρα στὸ δίσκο του, γιατὶ ἡ χαρὰ κ' ἡ βοὴ τοῦ κόσμου μοῦφερνε μιὰ παράξενη θλίψη στὴν ψυχὴ καὶ ζητοῦσα νὰ πάρω μιὰν ἀχτίδα χαρᾶς ἀπ' τὴ δυστυχία τοῦ ζητιάνου. Ὁ ζητιάνος μὲ κοίταξε μὲ ἀδιαφορία, χωρὶς νὰ μ' εὐχαριστήσῃ καθόλου κ' ἡ ἐλεημοσύνη μου φάνηκε πὼς τοῦ πείραξε τὰ νεῦρα. Ἐγὼ τὸν ἐρώτησα:

— Τί κοιτάζεις ἐκεῖ;

Χωρὶς νὰ γυρίσῃ νὰ μὲ ἰδῇ, μοῦ εἶπε:

— Κοιτάζω τὸ δρομαλάκι.

Ὁ κόσμος περνοῦσε ἀκόμα ἀτέλειωτος στὴ μεγάλη στράτα. Τ' ἀμάξια, οἱ καβαλάρηδες, οἱ πεζοί. Ἐγὼ ξαναρώτησα τὸ ζητιάνο:

— Γιατί κοιτάζεις ἔτσι αὐτὸ τὸ δρομαλάκι;

Ὁ ζητιάνος χωρὶς νὰ γυρίσῃ νὰ μὲ ἰδῇ μοῦ ἀποκρίθηκε, μ' ἕναν ἀναστεναγμό:

— Εἶναι τὸ δρομαλάκι τῆς εὐτυχίας.

Γέλασα καὶ τοῦ εἶπα:

— Ποιός σοῦ τὸ εἶπε ἐσένα;

Ὁ ζητιάνος στενοχωρημένος μοῦ μάσσησε δυὸ λόγια:

— Δὲν ξέρω....

Στὴ μεγάλη στράτα οἱ διαβάτες ἦσαν εὔθυμοι, ζωηροί, ἄλλοι γελοῦσαν, ἄλλοι καμάρωναν, ἄλλοι μιλοῦσαν δυνατά, μὲ χειρονομίες καὶ σχήματα. Οἱ πυκνὲς δεντροστοιχίες ἄπλωναν τὴν παχειά του σκιὰ στὸ δρόμο. Ὁ κάμπος ἤτανε ὁλόγυρα γεμάτος ἀπὸ ἀνεμῶνες.

Γύρισα καὶ ρώτησα πάλι τὸν παραλυτικό.

— Γιατί τὸ δρομαλάκι αὐτὸ εἶναι ἔρημο καὶ γιατὶ κανένας δὲν πηγαίνει ἀπὸ κεῖ;

Μ' ἀγριοκοίταξε καὶ μοῦ εἶπε πάλι:

— Δὲν ξέρω, σοῦ εἶπα.

Καὶ ὅμως φαινότανε νὰ ξέρῃ πολλὰ πράματα.

— Γιατὶ δὲν πηγαίνεις ἐσύ; τὸν ξαναρώτησα.

Γύρισε καὶ μοῦρριξε μιὰν ἄγρια ματιὰ ἀπ' τὰ βαθειὰ διαπεραστικά του μάτια καὶ μοῦ εἶπε:

— Γιατὶ δὲν μπορῶ νὰ πάω. Δὲ βλέπεις τὰ πόδια μου, ποὺ εἶναι πιασμένα...

Πέρα στὸν κάμπο τὸ ἄσπρο δρομαλάκι ξεχώριζε μέσα στὴν πρασινάδα. Δὲν εἶχε οὔτε δέντρα, οὔτε σκιές, οὔτε διαβάτες. Τὸ χῶμα του ἤτανε ξερό, τὸ χρῶμα του μονότονο κατω ἀπ' τὸ φῶς τοῦ δειλινοῦ.

— Ἂς πάω ἐγώ! εἶπα μέσα μου. Κάτι θὰ ξέρῃ ὁ δυστυχισμένος αὐτὸς παραλυτικός. Οἱ δυστυχισμένοι ξέρουν πάντα περισσότερα ἀπ' ὅλους ἐμᾶς τοὺς ἄλλους.

Ἄφισα τὸ ζητιάνο καὶ τὸν κόσμο, ποὺ περνοῦσε ἀτέλειωτος στὴ μεγάλη στράτα κ' ἔσχισα βιαστικὰ τὸν κάμπο. Τὸ νεογέννητο γαϊδουράκι καθότανε παραπονεμένο ἀκόμα δίπλα στὴ μάννα του. Πέρασα ἕνα μικρὸ μονοπάτι κ' ἔφτασα ὡς τὸ δρομαλάκι. Ἔκαμα κάμποσα βήματα ἀπάνω στὸ ἄσπρο, ξερὸ χῶμα καὶ προχώρησα λιγάκι χωρὶς διαθεση. Ἡ ἐρημιὰ κ' ἡ ξεραίλα μοῦ κάμανε πλήξη. Σὲ λίγο ἄρχισα νὰ βαριέμαι καὶ τὸ βῆμα μου σιγὰ σιγὰ γινότανε ὁλοένα πιὸ ἀργὸ καὶ πιὸ ἀπρόθυμο.

— Ποιός ξέρει ποῦ θὰ μὲ βγάλῃ αὐτὸς ὁ δρόμος! Εἶπα μέσα μου.

Ἔκαμα ὡς τόσο ἀκόμα λίγα βήματα, ὡς ποὺ ἔχασα πίσω μου τὴ μεγάλη στράτα κ' ἡ βοὴ τοῦ κόσμου ἄρχισε νὰ σβύνεται στ' αὐτιά μου. Μπροστὰ καὶ πίσω μου ἔβλεπα μιὰ λουρίδα ἄσπρη, μονότονη, χωρὶς τέλος. Ἄρχισα νὰ βαριέμαι καὶ νὰ μοῦ πιάνεται ἡ ἀναπνοή μου, ὄχι τόσο ἀπ' τὸν κόπο, ὅσο ἀπ' τὴ στενοχώρια. Τὰ πόδια μου βαστοῦσανε καλὰ, μὰ ἡ ψυχή μου ἔννοιωθα πὼς γινότανε παραλυτικὴ μέσα μου, σὰν τὸ κορμὶ τοῦ ζητιάνου.

— Χωρὶς ἄλλο, εἶπα μὲ τὸν ἑαυτό μου, αὐτὸς ὁ παραλυτικός, εἶναι ἕνας ἀνόητος καὶ δὲν ξέρει τί λέει. Ἂς γυρίσω στὴ δουλειά μου....

Κοντοστάθηκα μιὰ στιγμὴ κ' ὕστερα γύρισα βιαστικός, σὰ νὰ μὲ κυνηγοῦσαν. Πέρασα τὸν κάμπο γλήγορα-γλήγορα κ' ἔφτασα πάλι στὴ μεγάλη στράτα.

Ὁ κόσμος περνοῦσε ἀκόμα, πιὸ λιγοστός. Ἄλλοι γύριζαν πάλι ἀπ' τὸν περίπατό τους μὲ βῆμα ἀργὸ καὶ κουρασμένο. Καὶ μοῦ φαινότανε πὼς ὅλοι μὲ κοίταζαν καὶ κρυφογελοῦσαν γιὰ τὴν ἀνησία μου, σὰ νὰ ἤξεραν τὸ κάμωμά μου. Ὁ ζητιάνος ἤτανε ἀκόμα καθισμένος στὴ ρίζα τῆς πιπεριᾶς. Μοῦ φανηκε πὼς μὲ κοίταζε κι αὐτὸς καὶ κρυφογελοῦσε, γιὰ τὴ δειλία μου. Τὸ δικό του τὸ κρυφογέλασμα μὲ πείραξε περισσότερο, κ' ἐγὼ δὲν ξέρω γιατὶ κ' ἔκαμα νὰ προσπεράσω μπροστά του, φεύγοντας τὴ ματιά του. Αὐτὸς ὅμως μὲ εἶδε καὶ μουρμούρισε:

— Γύρισες πίσω καὶ τοῦ λόγου σου;

Κονσοστάθηκα ντροπιασμένος καὶ τοῦ εἶπα, κανοντας τὸ θυμωμένο:

τραπεζαρία, μιλοῦσε, γελοῦσε καθὼς πάντα, κ' ἔπειτα στὴν κάμερή του, τὰ πόδεπνο, ἔπνιγε τὰ δάκρια καὶ ξανάπιανε τὴ δουλειά του.

Στὴ δουλειὰ ρίχνότανε, χωρὶς τὸ παραμικρὸ χασομέρι, ἀμέσως, ἀστροπελεκίς, ἅμα τέλειωνε ἢ τὸ ἕνα ἢ τἄλλο μὲ τὴν Κατινούλα. Τὴν εἶχε ἀνάγκη τὴ δουλειά, νὰ συγκρατιέται. Περπατοῦσε κιόλας ταχτικά, πότε ὡς τὴ Σορμπόννα, πότε στὸ μαχαλά του, σὰ δὲν πήγαινε στὸ μάθημα. Θωροῦσε τοὺς διαβάτες. Τοὺς ζούλεβε κι ἀποροῦσε μὲ τὸ μυστήριο, ἴσως καὶ μὲ τὴν ἀδικία τῆς δημιουργίας. Γιατί νὰ τοῦ πέθανε ἡ Ὅλια; Γιατί νὰ τοῦ ἀρρώστησε ἡ Κατινούλα; Ὅλοι τους ἀφτοὶ ποὺ τρέχουνε στοὺς δρόμους εἶναι γεροὶ ἀθρῶποι, ἀθρῶποι σωστοί. Δὲν τοὺς λείπει τίποτις. Ἔχουνε τὰ δυό τους τὰ πλεμόνια ἔχουνε τὰ δυό τους τὰ νεφριά. Γιατί κ' οἱ ἄλλοι νὰ μὴν εἶναι τὸ ἴδιο; Γιατί νὰ πονοῦνε καὶ γιατί νὰ χάνουνται; Ἀχ! τὰ νεφρια σας, καὶ τὰ δυό, νὰ τὰ εἴχανε ὅλοι, ἔμοιαζε σὰ νὰ ἔλεγε στοὺς διαβάτες. Δάκρια τρέχανε στὰ βλέφαρά του. Μὰ τὸν πόνο του τὸν κατάπινε σπίτι, ὅτι ποὺ ἄνοιγε τὴν πόρτα τῆς ἀλλέας. Ἔμπαινε χαρούμενος, κάποτες ἔφερνε καὶ κάτι γιὰ τὴν Κατινούλα· μιὰ μέρα τῆς ἀγόρασε βίστες τοῦ Μπ...., ἄλλη μέρα τοῦ Παρισιοῦ, καὶ τοῦ Ἄη Βασίλη, ἕνα καλαντάρι ἀπὸ κεῖνα ποὺ τὰ λένε παντοτινά, δηλαδὴ ποὺ τοὺς ἀλλάζεις τὴ μερομηνία καὶ τὴ χρονιά τους μὲ τρεῖς κρεμαμενες κορδέλλες, κ' ἔτσι δὲν εἶναι μόνο γιὰ τὸ χρόνο, παρὰ μπορεῖς, καθε πρωτοχρονιὰ καὶ ξαναρχίζεις. Τὰ δῶρα του δείχνανε τὴν πάλη του μὲ τὴ Μοίρα· εἶχε καθένα τὸ νόημά του, οἱ βίστες τοῦ Μπ..., γιὰ νὰ ξανάρθῃ τάχα ἡ σωτηρία, οἱ βίστες τοῦ Παρισιοῦ, γιὰ νὰ θαῤῥῇ πὼς βγαίνει ἔξω ἡ Κατινούλα, τὸ καλαντάρι τὸ παντοτινό, γιὰ νὰ ξακολουθήσῃ χρόνια καὶ χρόνια σπίτι του τὴ ζωή της, κι ὅλα τὰ δῶρα μαζὶ γιὰ νὰ γίνῃ ἀλήθεια ἡ πλάνη. Μὲ τὴν πλάνη δυναμωνε τὴν ψυχή του. Δίπλα στὸ ἐργαστήρι του εἶταν ἕνα στενὸ καμαρακι μ' ἕνα γραφεῖο στὴ μέση, ἀντίκρυ στὴν τζιμινέα, ὅπου στεκότανε ὄρθια, σὲ γυάλινη κορνίζα, ἡ πρώτη φωτογραφία ποὺ τοῦ ἔδωσε ἡ Ὅλια. Μπροστὰ στὴ φωτογραφία της κούρδιζε ὁ δύστυχος, γυρίζοντας στὴν τρύπα τὸ κλειδί, τὸ σπασμένο της τὸ ῥολόϊ ποὺ πρόσμενε νὰ πάῃ στὴ Βενετιά, γιὰ νὰ τὸ σιάξῃ. Νὰ τί κατάφερνε μέσα του ἡ πλάνη μὲ τὴ θέληση. Κι ὅταν τὸ φῶς τοῦ γκαζιοῦ, ἀπάνω στὸ γραφεῖο, ἔπαιζε λοξὰ στὸ γυαλὶ τῆς κορνίζας, ποὺ τὴν τοθετοῦσε ξεπίτηδες γιὰ τέτοιο σκοπὸ σὲ θέση ὡρισμένη, ἀντιφέγγανε στὰ μαλλιά της ἀπὸ τὸ φῶς τῆς λάμπας δυὸ ἀχτίδες, δυὸ διαμαντια. Τὰ κοίταζε, σὰ νἄλαμπε στὰ μάτια του ἡ ἐλπίδα ξαναστημένη. Τὴν πλάνη τὴν ἔχει ἀνάγκη ὁ νοῦς ὁ γεωμετρικός, ποὺ τὰ θέλει ὅλα ἴσια στὸν κόσμο, δὲν τὰ βρίσκει καὶ τὰ πλάθει. Μὰ ἡ πλάνη του ἀφτὴ δὲν τὸν πλανοῦσε πιὰ στὰ βαθια τῆς καρδιᾶς. Κάποτες νικοῦσε ὁ πόνος. Ὡρμοῦσε ὁ Ἀντρέας στὸ ἐργαστήρι του τὸ πρωί, κι ἅμα κλείδωνε τὴν πόρτα, χτυποῦσε τὰ στήθια του, ἔσπανε στὰ κλάματα καὶ φώναζε φώναζε, κλαίγοντας ἀνεμπόδιστα μὲ τὸν ποιητή του·

Ὦ φάος ἁγνὸν
καὶ γῆς ἰσόμοιρ' ἀήρ, ὦσμοι
πολλὰς μὲν θρήνων ᾠδάς,
πολλὰς δ' ἀντήρεις ἤσθου
στέρνων πληγὰς αἱμασσομένων . . .
ὁπόταν δνοφερὰ νὺξ ὑπολειφθῇ.

Τὰ ξαναλεγε, σὰ νἄλεγε μαζὶ ὅλο του τὸν καημό, κ' ἔκλαιγε πάλε.

Ἀντρέα μου, Ἀντρέα, ἐσὺ ποὺ ἀδέρφωνες τὸν καημό σου μὲ τὴ μονωδία τῆς Ἠλέχτρας, ἐσύ, τὴ στιγμὴ ἐκείνη, ἐσὺ καταλάβαινες τὸν ποιητή σου καὶ τὴν ἀθρωπότητα μαζί. Ὁ μεγάλος ὁ ποιητὴς

— Δὲν ξέρω τί λές. Αὐτός ὁ δρόμος δὲ βγάζει πουθενά . . . .

Ὁ ζητιάνος χαμογέλασε ἀδιάφορα καὶ μουρμούρισε πάλι :

— Καὶ ποιός σοῦ εἶπε νὰ πᾷς ;

Γύρισε πάλι τὰ μάτια του κατὰ τὸν κάμπο,

— Κοιτάζεις ἀκόμα τὸ δρομαλάκι ; τοῦ εἶπα πειραχτικά. Ἤμουνα βέβαιος πὼς δὲ θὰ μ' ἀποκριθῇ. Ἐκεῖνος ὅμως χωρὶς νὰ γυρίσῃ νὰ μὲ κοιτάξῃ, μοῦ εἶπε:

— Ὄχι. Κοιτάζω τὸ φτωχὸ τὸ γαϊδουράκι, ποὺ τὸ γύρισε πίσω ὁ ἀγωγιάτης. Εἶδες πὼς φαίνεται λυπημένο ;

— Μὰ γιατί τὸ γύρισε πίσω ; τὸν ξαναρώτησα.

— Κ' ἐσύ γιατί γύρισες ; μ' ἀρώτησε πάλι.

— Κ' ἐγὼ δὲν ξέρω. Μήπως τὸ ξέρεις ἐσύ; Ὁ παραλυτικὸς ἀναστέναξε.

— Δὲν ξέρω τίποτε Ξέρω πὼς τὰ πόδια μου εἶναι παραλυμένα . . . .

Ἐγὼ ἀκολούθησα πάλι τὸν κόσμο στὴ μεγάλη στράτα. Ἕνα παράπονο, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω πλημμύρισε τὰ στήθη μου. Κι ὅλη τὴν ὥρα συλλογιζόμουνα τὸ ἔρημο δρομαλάκι, μὲ τὸ ἄσπρο, ξερό του χῶμα, ποὺ δὲν εἶχε οὔτε δέντρα, οὔτε σκιές,οὔτε διαβάτες. Συλλογιζόμουνα τὸ νεογέννητο γαϊδουράκι, ποὺ τόδιωξε τόσο ἄγρια ὁ ἀγωγιάτης καὶ θαρροῦσα πὼς τόβλεπα τώρα μεγαλωμένο, γεμάτο πληγές, νὰ σέρνῃ τὸ φορτίο του στοὺς δρόμους, ὑπομονετικὸ καὶ παραπονεμένο. Συλλογιζόμουνα καὶ τὸν παραλυτικό, ποὺ τὰ πόδια του δὲ βαστοῦσανε νὰ τονὲ φέρουν ὡς τὸ λευκὸ δρομαλάκι καὶ ποὺ τὸ κοίταζε θλιμένος ἀπ' τὴ ρίζα τῆς πιπεριᾶς. Καὶ ὕστερα τὸν ἑαυτό μου, ποὺ ἡ ψυχή μου παράλυσε στὴ μέση τοῦ δρόμου καὶ γύρισα πίσω, χωρὶς νὰ ξέρω τὸ γιατί. Ὁ ἄλλος κόσμος προχωροῦσε χωρὶς νὰ συλλογίζεται τίποτε. Καὶ τὸ δρομαλάκι ἔμεινε πάντα ἔρημο, χωρὶς δέντρα, χωρὶς σκιές, χωρὶς διαβάτες.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Ὁ γιὸς τ' Ἀντρούτσου μιὰ νυχτιὰ
στὸ αἷμα Ἀρβανιτιᾶς
μὲ βάφτισε καὶ μ' ἔβγαλε
Τὸ **Χάνι τῆς Γραβιᾶς**.

ΛΑΜΠΗΣ ΜΟΣΚΟΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα δρ. 10. — Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ : Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμονοίας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιόδρομου, (Ὀφθαλμιατρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεῖα Στουρνάρα), Ἐξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα « Ἑστίας » [, Κολάρου καὶ Σακέτου [ὁδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλή]. Στὸ Βόλο βιβλιοπωλεῖο Χριστόπουλου.

Ἡ συντρομὴ πληρώνεται μπροστά κ' εἶναι ἑνὸς χρόνου πάντα

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Τάδε λέγει ἡ « Ἀκρόπολη » — Ὁ ἀρχιγρεναδιέρος μας — Ψυχαρισμὸς κι ἀντιτεμπελιασμός — Νέοι ποὺ πειθαρχοῦνε. — Στὸ Θεοτόκη.

ΣΤΗΝ « ΑΚΡΟΠΟΛΗ » τῆς περασμένης Τρίτης (σελ. 1, στήλ. 4) δημοσιεύτηκε τ' ἀκόλουθο παραγραφάκι·

« Εἶναι ἀπελπισία μὲ αὐνοὺς τοὺς Νουμαδικοὺς *Ὑπάρχει μυαλὸ εἰς τοὺς διευθύνοντας αὐτὸ τὸ φύλλον, τὸ ὁποῖον αὐτοεκηρύχθη ὄργανον τῶν δημοτικιστῶν, ἀφοῦ ἐκήρυξε αὐτὸ πρῶτα δάσκαλο τὸν κ. Ψυχάρη ;*

« Τὴν μίαν ὑβρίζεται ὁ ἕνας, τὴν ἄλλην ὁ ἄλλος· θὰ ὑπέθετε κανεὶς ὅτι ἡ ἐφημερὶς αὐτὴ ἀνέλαβε ὡς ἔργον νὰ ὑβρίζῃ σκαιῶς, ἀσυνειδήτως, μυκτηριστικῶς, πρόστυχα αὐτὴν ταύτην τὴν ἰδέαν ὑπὲρ ἧς μάχεται. Διότι αὐτὸ βεβαίως σημαίνει τὸ νὰ ὑβρίζεται ὁ Ἀνδρεάδης, ὁ κρατερὸς ὑπέρμαχος τῆς δημοτικῆς, διότι ἔγραψε τὸνομά του μὲ δ !

« Αὐτοὶ εἶναι γιὰ δέσιμο λοιπὸν, οἱ περὶ τὸν « Νουμᾶν ».

Καὶ πρῶτα πρῶτα, πιστοποιητικὰ τοῦ μυαλοῦ μας καὶ τῆς δουλιᾶς μας δὲ θὰ ζητήσουμε ἀπὸ τὴν « Ἀκρόπολη ». Ἂς τὰ μοιράζει τὰ πιστοποιητικά της σὲ ἄλλους, ποὺ τὰ λογαριάζουν. Ἐμεῖς οὔτε τὰ λογαριάζουμε, οὔτε τὰ θέλουμε. Ἕνα μοναχὰ ζητᾶμε, νὰ μορφώσουμε **ΧΑΡΑΧΤΗΡΕΣ**, *(τὴ λέξη, βέβαια, θὰν τὴν ξέρει ἡ « Ἀκρόπολη »), γιατὶ ἔχουμε τὴν ἀδυναμία νὰ πιστεύουμε πὼς γιὰ νὰ προκόψῃ ὁ ἀγώνας μας πρέπει πρῶτα κι ὁ τελευταῖος ἐργάτης τῆς Ἰδέας νὰ γίνει Πάλλης ἢ Παλαμᾶς, ὄχι στὴ δύναμη τῆς πέννας, ἀλλὰ στὴ δύναμη τῆς ψυχῆς. Ἕνας ἄθρωπος μὲ χαραχτήρα, καὶ καθαρευουσιόνος ἂν εἶναι, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ γίνει μιὰ μέρα δημοτικιστής. Ἐνῶ ἕνας δημοτικιστής, δίχως χαραχτήρα, θὰ κατρακυλήσει μιὰ μέρα ἀσυνείδητα στὴν καθαρεύουσα.*

Ἂν αὐτὸ εἶναι τρέλλα, τότε δεχόμαστε τὸ δέσιμο ποὺ κόσο εὐγενικὰ μᾶς προσφέρνει ἡ « Ἀκρόπολη », κι ὃς μείνει λόγου της λυμένη.

*

ΟΣΟ γιὰ τὸν Ἀντρεάδη, ἂς μᾶς δώσει ἡ « Ἀκρόπολη » τὴν ἄδεια νὰν τῆς παρατηρήσουμε πὼς δὲ λέει ὁλόθειο, γιατὶ ὁ ἀγαθότατος φίλος μας δὲ βρίστηκε ἀπὸ τὸ « Νουμᾶ ». Τὸ χωρατὸ ποὺ γράφηκε στὰ « Χωρὶς γραμματόσημο » τοῦ τελευταίου φύλλου, δὲν εἶναι βριστιά, κι ἂν τὸ ξαναδιαβάσει μὲ προσοχὴ ἡ « Ἀκρόπολη » θὰ συφωνήσει μαζί μας.

Τὸν Ἀντρεάδη τονὲ θέλει ἡ « Ἀκρόπολη » « κρατερὸ ὑπέρμαχο τῆς δημοτικῆς » (αὐτὴ τὸν εἶπε καὶ ἀρχιγρεναδιέρο τῆς Δημοτικῆς)· τέτιο τνοὲ θέλει κι ὁ Ψυχάρης· τέτιονε, φυσικά, τὸν παραδεχόμαστε καὶ μεῖς. Μὰ γι' αὐτὸ ἴσια ἴσια ξαφνιαζόμαστε ὅταν τονὲ βλέπουμε νὰ δημοσιεύει ἄρθρα στὴν ὑπερκαθαρεύουσα καὶ ρωτιούμαστε τί θὰ κάνουμε ἐμεῖν οἱ ταπεινοὶ ἐργάτες τῆς Ἰδέας, ὅταν οἱ κρατεροὶ ὑπέρμαχοι καὶ οἱ ἀρχιγρεναδιέροι φέρνουνται ἔτσι, ἀντ ἀρχιγρεναδιέρικα.

Ρωτᾶμε καὶ πάλι· Εἶναι γιὰ δέσιμο αὐτὴ ἡ λογική ;

*

« Ο « ΝΟΥΜΑΣ » *αὐτοεκηρύχθη ὄργανον τῶν δημοτικιστῶν, ἀφοῦ ἐκήρυξε αὐτὸ πρῶτα δασκαλο τὸν κ. Ψυχάρη* ».

Ἀνάγκη νὰπολογηθοῦμε δὲν ὑπάρχει· νὰ φωτίσουμε μοναχὰ θέλουμε. ὄχι βέβαια τὴν « Ἀκρόπολη » ποὺ ἔχει φῶς δικό της, καὶ νὰν τὸ χαίρεται, ἀλλὰ κείνους ποὺ μπορεῖ νὰ παρασυρθοῦνε ἀπὸ τὶς κούφιες ρητορεῖες. Ὄργανο τῶν δημοτικισταδωνε δὲν *αὐτοεκηρύχθη* ὁ « Νουμᾶς », ἀλλὰ ἔγινε μὲ τὴ δουλιά του. ἀπαρέλλαχτα ὅπως ἔγινε ἀρχηγὸς τοῦ ἀγώνα ὁ Ψυχάρης, χωρὶς νὰχει ἀνάγκη νὰν τὸν κηρύξει Δάσκολο ὁ « Νουμᾶς » καὶ χωρὶς νὰ φοβᾶται πὼς θὰ τονὲ κουνήσει ἀπὸ τὴν τιμημένη θέση του ἡ « Ἀκρόπολη » μ' ὅλο τὸ λυσσασμένο κι ἄδικο πόλεμο ποὺ τοῦ κάνει.

Ὁ Ψυχάρης ΔΟΥΛΕΥΕΙ. Κι ὅποιος δουλεύει δὲ φοβᾶται κανένανε· κι ὅποιος δουλεύει, ἀρχηγεύει πάντα σὲ κείνους ποὺ ζοῦνε δουλεύοντας καὶ δὲν κοπρωσκυλιάζουνε στοὺς Καφενέδες χαϊδεύοντας τὸν ἀφαλό τους καὶ τσιρίζοντας πὼς ὁ Ψυχάρης, μὲ τὶς ὑπερβολές (! ! !) του, τοὺς χαλάει τὸς ἀγώνα ΤΟΥΣ — τὸν ἀγώνα δηλ. τῆς τεμπελιᾶς.

Μάθαμε νὰ πειθαρχοῦμε καὶ μάθαμε νὰ μιλᾶμε ξέσκεπα. Ἐλαττώματα βαριὰ καὶ τὰ δυό. Τί νὰ γίνει ; Μπορεῖ αὐτὰ νᾶναι καὶ τὰ κυριώτερα γνωρίσματα τοῦ Ψυχαρισμοῦ· ἡ πειθαρχία καὶ ἡ εἰλικρίνεια. Ἂ σκανταλίζεται μ' αὐτὰ ἡ « Ἀκρόπολη », νὰ μᾶς συμπαθάει. Θὰ σκανταλιστεῖ ἀκόμα περσότερο ἂμ' ἀκούσει πὼς ὁ Ψυχαρισμός μας δὲ μᾶς μποδίζει νὰ σεβόμαστε τὸν Ἴδιο (ὅσο κι ἂ δὲ συφωνεῖ, γιὰ τὴν ὥρα βέβαια, σ' ὅλα μὲ τὸν Ψυχάρη), νὰ θαμάζουμε τὸν Περικλῆ Γιαννόπουλο γιὰ τὸ μοναδικὸ χαραχτήρα του (ὅσο κι ἂν ἔβρισε ἀδιάντροπα κι ἄδικα τὸν Ψυχάρη στὸ « Νέον Πνεῦμα » του) καὶ νὰ τιμοῦμε τὸν ποιητὴ τοῦ « Ξημερώνει » (ὅσο κι ἂ μᾶς βεβαιώνει ἡ « Ἀκρόπολη » πὼς δὲν εἶναι Ψυχαριστής).

Ὁ *Ψυχαρισμός*, βλέπετε, δὲν ξεθολώνει μόνο τὸ μυαλό

εἶναι κεῖνος ποὺ κλαίει μ' ὅλους τοὺς κλαμένους. Αἰώνια τὰ ῥητά του καὶ ταιριαζουνε παντοῦ. Ὡς καὶ στὸ στίχο τῆς ξένης κόρης γιὰ τὸν ξένο σου, Ἀντρέα, τὸν πατέρα — σοῦ, πάτερ, οὕτως . . . *αἰκῶς οἰκτρῶς τε θανόντος* — ἐσὺ θαῤῥοῦσες πὼς μίλαε γιὰ σένα ὁ Σοφοκλής, γιὰ σένα ποὺ ἔρταιξες τὸν ἄδικο θάνατο τῆς Ὄλιας. Κι ὡστόσο δὲ σοῦ τσακίζεται τὸ κουράγιο. Ἀχ ! δὲν τὴ βλέπεις καὶ τὴν Ἠλέχτρα πῶς ἐλπίζει καὶ στὴν ἀπελπισιά της ἀκόμα ; Δὲν τὴ βλέπεις πῶς δέρνεται συνάμα κ' ἐνεργᾷ ; Ὄχι, τὰ δάκρια της δὲν τὰ κρύφτει· δὲν τὰ ντρέπεται κάνε. Ἄθρωπος εἶναι, καμωμένη ἀπὸ χῶμα κι ἀπὸ νερό ! Μὰ διὲς καὶ τὴν ἀδάμαστη δράση. Κι ὅμως τὴ νύχτα πέφτει καὶ κοιμᾶται. Βέβαια, καὶ τὴ νύχτα τυχαίνει νὰ κλάψῃ Δὲν τόχει ὅμως κάφκημα. Δὲ σοῦ λέει πὼς ξαγρυπνᾷ. Τί νὰ τὸ πῇ ; Μήπως θέλει νὰ παραβιάσῃ τὸ φυσικό της, τἀθρώπινο τὸ φυσικό ; Μόνο τὸ πρωί, ἀντικρύζοντας τὸν ἥλιο, ἀναστεναζει καὶ θρηνωδᾷ. Διές. ἀχ ! διὲς πῶς καὶ τότες ἀνκαλιέται τὸ φῶς. Νά της, νά της ἡ θέληση κ' ἡ πλάνη ! Ἔτσι, Ἀντρέα, καὶ σύ, μελετώντας τὸν ποιητὴ τὸν παντογνώστη, θυμόσουνε ἄξαφνα μὲ τὸ *φάος ἁγνὸν* τὶς δυὸ ἀχτῖδες ποὺ λάμπανε στὸ πρόσωπο τῆς Ὄλιας, καὶ νόμιζες πὼς τὸ φῶς ἐκεῖνο σοῦ προμηνοῦσε τὴ μελλούμενη, τὴν παντοτινὴ τὴν ὑγεία τοῦ κόσμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΕ'.

Ὁ ἐξοχώτατος

Ὁ χειμώνας ἐκεῖνος στάθηκε δεινός, ἴσως μαλιστα δεινότερος ὕστερις ἀπὸ τὸ Φλεβάρη, γιατὶ καὶ μὲ τὴν ἄνοιξη δὲν καλητερέψανε, παρὰ χειροτερέψανε τὰ πράματα. Εἶδε κ' ἔπαθε ὁ Ἀντρέας· ὅλα, μικρὰ ἢ μεγαλα, σημαντικὰ ἢ ἀσήμαντα, παίρνανε τὸ στραβὸ τὸ δρόμο, σὰ νὰ τὸ κάνανε ξεπίτηδες, νὰ τὸν πεισματώσουνε. Ἀκολουθήσανε καὶ κάτι κωμικὰ ἢ τραγικοκωμικά, σὰν προτιμᾷς. Ὅταν κούρδιζε τὸ ῥολόγι του ὁ Ἀντρέας μπροστὰ στὴ φωτογραφία τῆς Ὄλιας, ὅταν ἔδωνε καὶ στὸ σπασμένο τὸ ῥολόγι ζωή, ὅταν ἔμνησκε, ποὺ νὰ πῇς, στὴν προσεφκή του βυθισμένος, ἄκουγε κάποτες πλάγι ἕναν κρότο ποὺ τὸν τάραζε καὶ τονὲ δυσαρεστοῦσε. Ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴν τζιμινιέα ὅπου βρισκότανε ἡ κορνίζα, εἶχε παραθυρο σ' ἕνα πέρασμα ποὺ χώριζε τὸν τοῖχο τοῦ ἐργαστηριοῦ ἀπὸ τὸν μπαζέ. Μὰ τὸ τζάμι θολωμένο· τὸ μισοσκέπαζε κιόλας μιὰ ὡραία χαλκογραφία ποὺ παράσταινε τὴν Ἥβη ἀπὸ μιὰ λαδοεικόνα τοῦ θειοῦ

ρα δημοτικιστής. Ἐνῶ ἕνας δημοτικιστής, δίχως χαραχτήρα, θὰ κατρακυλήσει μιὰ μέρα ἀσυνείδητα στὴν καθαρεύουσα.

Ἂν αὐτὸ εἶναι τρέλλα, τότε δεχόμαστε τὸ δέσιμο ποὺ κόσο εὐγενικὰ μᾶς προσφέρνει ἡ « Ἀκρόπολη », κι ὃς μείνει λόγου της λυμένη.

*

ΟΣΟ γιὰ τὸν Ἀντρεάδη, ἂς μᾶς δώσει ἡ « Ἀκρόπολη » τὴν ἄδεια νὰν τῆς παρατηρήσουμε πὼς δὲ λέει ὁλόθειο, γιατὶ ὁ ἀγαθότατος φίλος μας δὲ βρίστηκε ἀπὸ τὸ « Νουμᾶ ». Τὸ χωρατὸ ποὺ γράφηκε στὰ « Χωρὶς γραμματόσημο » τοῦ τελευταίου φύλλου, δὲν εἶναι βριστιά, κι ἂν τὸ ξαναδιαβάσει μὲ προσοχὴ ἡ « Ἀκρόπολη » θὰ συφωνήσει μαζί μας.

Τὸν Ἀντρεάδη τονὲ θέλει ἡ « Ἀκρόπολη » « κρατερὸ ὑπέρμαχο τῆς δημοτικῆς » (αὐτὴ τὸν εἶπε καὶ ἀρχιγρεναδιέρο τῆς Δημοτικῆς)· τέτιο τνοὲ θέλει κι ὁ Ψυχάρης· τέτιονε, φυσικά, τὸν παραδεχόμαστε καὶ μεῖς. Μὰ γι' αὐτὸ ἴσια ἴσια ξαφνιαζόμαστε ὅταν τονὲ βλέπουμε νὰ δημοσιεύει ἄρθρα στὴν ὑπερκαθαρεύουσα καὶ ρωτιούμαστε τί θὰ κάνουμε ἐμεῖν οἱ ταπεινοὶ ἐργάτες τῆς Ἰδέας, ὅταν οἱ κρατεροὶ ὑπέρμαχοι καὶ οἱ ἀρχιγρεναδιέροι φέρνουνται ἔτσι, ἀντ ἀρχιγρεναδιέρικα.

Ρωτᾶμε καὶ πάλι· Εἶναι γιὰ δέσιμο αὐτὴ ἡ λογική ;

*

« Ο « ΝΟΥΜΑΣ » *αὐτοεκηρύχθη ὄργανον τῶν δημοτικιστῶν, ἀφοῦ ἐκήρυξε αὐτὸ πρῶτα δασκαλο τὸν κ. Ψυχάρη* ».

Ἀνάγκη νὰπολογηθοῦμε δὲν ὑπάρχει· νὰ φωτίσουμε μοναχὰ θέλουμε. ὄχι βέβαια τὴν « Ἀκρόπολη » ποὺ ἔχει φῶς δικό της, καὶ νὰν τὸ χαίρεται, ἀλλὰ κείνους ποὺ μπορεῖ νὰ παρασυρθοῦνε ἀπὸ τὶς κούφιες ρητορεῖες. Ὄργανο τῶν δημοτικισταδωνε δὲν *αὐτοεκηρύχθη* ὁ « Νουμᾶς », ἀλλὰ ἔγινε μὲ τὴ δουλιά του. ἀπαρέλλαχτα ὅπως ἔγινε ἀρχηγὸς τοῦ ἀγώνα ὁ Ψυχάρης, χωρὶς νὰχει ἀνάγκη νὰν τὸν κηρύξει Δάσκολο ὁ « Νουμᾶς » καὶ χωρὶς νὰ φοβᾶται πὼς θὰ τονὲ κουνήσει ἀπὸ τὴν τιμημένη θέση του ἡ « Ἀκρόπολη » μ' ὅλο τὸ λυσσασμένο κι ἄδικο πόλεμο ποὺ τοῦ κάνει.

Ὁ Ψυχάρης ΔΟΥΛΕΥΕΙ. Κι ὅποιος δουλεύει δὲ φοβᾶται κανένανε· κι ὅποιος δουλεύει, ἀρχηγεύει πάντα σὲ κείνους ποὺ ζοῦνε δουλεύοντας καὶ δὲν κοπρωσκυλιάζουνε στοὺς Καφενέδες χαϊδεύοντας τὸν ἀφαλό τους καὶ τσιρίζοντας πὼς ὁ Ψυχάρης, μὲ τὶς ὑπερβολές (! ! !) του, τοὺς χαλάει τὸς ἀγώνα ΤΟΥΣ — τὸν ἀγώνα δηλ. τῆς τεμπελιᾶς.

Μάθαμε νὰ πειθαρχοῦμε καὶ μάθαμε νὰ μιλᾶμε ξέσκεπα. Ἐλαττώματα βαριὰ καὶ τὰ δυό. Τί νὰ γίνει ; Μπορεῖ αὐτὰ νᾶναι καὶ τὰ κυριώτερα γνωρίσματα τοῦ Ψυχαρισμοῦ· ἡ πειθαρχία καὶ ἡ εἰλικρίνεια. Ἂ σκανταλίζεται μ' αὐτὰ ἡ « Ἀκρόπολη », νὰ μᾶς συμπαθάει. Θὰ σκανταλιστεῖ ἀκόμα περσότερο ἂμ' ἀκούσει πὼς ὁ Ψυχαρισμός μας δὲ μᾶς μποδίζει νὰ σεβόμαστε τὸν Ἴδιο (ὅσο κι ἂ δὲ συφωνεῖ, γιὰ τὴν ὥρα βέβαια, σ' ὅλα μὲ τὸν Ψυχάρη), νὰ θαμάζουμε τὸν Περικλῆ Γιαννόπουλο γιὰ τὸ μοναδικὸ χαραχτήρα του (ὅσο κι ἂν ἔβρισε ἀδιάντροπα κι ἄδικα τὸν Ψυχάρη στὸ « Νέον Πνεῦμα » του) καὶ νὰ τιμοῦμε τὸν ποιητὴ τοῦ « Ξημερώνει » (ὅσο κι ἂ μᾶς βεβαιώνει ἡ « Ἀκρόπολη » πὼς δὲν εἶναι Ψυχαριστής).

Ὁ *Ψυχαρισμός*, βλέπετε, δὲν ξεθολώνει μόνο τὸ μυαλό

τῆς Ὄλιας, τοῦ περίφημου ζουγράφου· δὲν ἔβλεπες λοιπὸν ἀπὸ μέσα τί γινότανε ὄξω, παρὰ ξεδιακρίνες, ἅμα ἐρχότανε κανείς, μοναχὰ σκιές ποὺ διαβαίνανε. Μὲ μαβρη σκια, τὴ νύχτα, ἴσια ἴσια τὴν ὥρα ποὺ στεκότανε ὄρθιος ὁ Ἀντρέας, ἀκκουμπισμένος μὲ τὸ ἕνα χέρι στὴν καρεγλίτσα τοῦ γραφείου κάπου κάπου, πήγαινε κατω κ' ἔπειτα γύριζε στὴν ἀβλή. Καὶ ξαναρχιζε. Ἡ σκιὰ ἔμοιαζε σὰ νὰ εἶχε καμιὰ δουλειὰ ποὺ δὲν τέλειωνε, ποὺ τὴν παρασερνε μὲ σάχλα καὶ βαριομάρα· συναμα λὲς κι ἄδειαζε κάσσες, κουφίνια, πανέρια, κουτιὰ γεμάτα σκουπίδια, ξεσαρώματα, βρῶμες καὶ λάσπες. Ἀνυπόφορος σαματάς. Φρίκιαζε ὁ Ἀντρέας, καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ δόξαζε ἡ καρδιά του τὴν ἀθανασία τῆς ἀγάπης. ἄξαφνα συλλογιότανε τὸ χῶμα τὸ ὑγρό, τὸ ἄρωτο χῶμα καὶ τὸ κορμὶ τὸ ἀθρώπινο ποὺ λιώνει, σὰν τὸ σάπιο τὸ σκούπιδο, στὰ σκότια τῆς γῆς.

Τί ἔτρεχε ὡστόσο ; Τίποτις ποὺ νὰ τρομαζῃς. Ἀφότου πέθανε ὁ Πέτρος κ' ἔφυγε ἡ Λουΐζα, ἦρθε ἄλλο ἀντρόγυνο σπίτι, μιὰ μαγέρισσα κ' ἕνας δοῦλος. Ὁ δοῦλος ἀφτός, ὁ Γιάκωβος, εἴτανε εἶδος ὀντάριο κακομοίρικο, μίζερο, σὰ χαμένο. Τὰ μάτια του πάντα χαμηλωμένα κι ὅταν τὰ σήκωνε καποτες, παρακαλιάρικα καὶ ταπεινά, εἶχανε τὴν ἔκφρα-

ξεσκλαβώνει καὶ τὴν ψυχή καὶ χαρίζει τὴν ἀπόλυτη λευτεριά σ' ὅτους τονὲ νιώσουνε.

*

ΒΓΗΚΕ ὁ πρῶτος ἀριθμὸς τῆς «Ἡγησῶς» μὲ ὄμορφα ποιήματα καὶ μὲ ἀκόμα πιὸ ὄμορφο πρόλογο. Τον ξανατυπώνουμε, γιατ' εἶναι ἀληθινὸ ποίημα κι αὐτός·

«Λίγοι νέοι, ἑνωμένοι ἀπὸ κοινὰ κάπως ἰδανικά, εἴδανε πὼς δὲν εἶναι ἄσκοπο ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ νὰ νταμώνουν τὰ τραγούδια τους σ' ἕνα φύλλο χωριστό. Τὸ ἀντάμωμα τοῦτο γίνεται, χωρὶς νὰ τοὺς κρατῇ μακριὰ ἀπὸ τὰ σεβαστὰ κέντρα ποὺ ὑπηρετοῦνε στὸν τόπο μας καὶ δυναμώνουν τὴν ποιητικὴν Ἰδέα, καὶ ποὺ τοὺς κάνουν τιμὴ νὰ δέχουνται καὶ νὰ δημοσιεύουν τὰ ἔργα τους. Δὲν ἔχει κανὲν' ἄλλο σκοπὸ παρὰ τὸν πόθο ποὺ τοὺς γεννήθηκε νὰ συντελέσουν, ὅπως μποροῦνε, σὲ κάποιο ὀργάνωμα—νὰ πῇ κανεὶς — συναυλιῶν ξεχωρισμένων ποιητικῶν, ποὺ θὰ στέκονταν ἱκανὸ μὲ τὸν καιρὸ νὰ κινήσῃ πιὸ πολὺ τὴν προσοχὴ καὶ νὰ γεννήσῃ πιὸ ζωηρὴ τὴ συμπάθεια ὅλων ἐκείνων ποὺ καταλαβαίνουν καὶ ἀγαποῦν ξεχωριστὰ τὴν Ποίηση. Τέτοιο μὲ λίγα λόγια τὸ πρόγραμμα τῆς Ἡγησῶς, καὶ τέτοια ἡ φιλοδοξία τῶν ἱδρυτῶν της».

Ὅταν πειθαρχοῦν οἱ νέοι, τραβάνε μπροστά. Καὶ οἱ νέοι τῆς «Ἡγησῶς» δείχνουνε με τὸν πρόλογο τους πὼς δὲν τοὺς λείπει ἡ πειθαρχία. Ἔτσι τοὺς ὀνειρευόμαστε κ' ἔτσι τοὺς βλέπουμε. Χαρὰ μας καὶ καμάρι μας. Καὶ οἱ ἀδερφικὲς συβουλές μας δὲν πέσανε σὲ ἄγονο χῶμα· τὸ πρῶτο φύλλο τῆς «Ἡγησῶς» μᾶς ἔδειξε τὸ κάρπισμά τους.

Νὰ προκόψουνε λοιπὸν τὰ παιδιὰ καὶ θὰ προκόψουνε, ἀφοῦ τόσο ὄμορφα καὶ τόσο γενναῖα εἶνκι τὰ πρῶτα βήματά τους. Πεποίθησή μας πὼς τὰ κατοπινὰ θἄνκι ὀμορφώτερα καὶ γενναιότερα.

*

ΦΙΛΟΣ μας ποὺ ὑπογράφεται «Νέδοντας» μᾶς ἔστειλε ἕνα ἐπιγραμματάκι ἀφιερωμένο στὸ Θεοτόκη,τὸ ἀκόλουθο·

Βιάζεσαι νὰ πιάσει
ἡ Βουλὴ δουλιά,
μὰ τοὺς βουλευτάδες
δέρνει τεμπελιά.

Ὡς κι αὐτὸς ὁ Χάρος
σ' ἀντιπολιτεύεται
βουλευτάδες παίρνει
καὶ σοῦ .....κοκκοτεύεται.

ΜΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ὁ κὺρ Χρῆστος εἶτανε διευθυντὴς σ' ἕνα μεγάλο μαγαζὶ στὴν Ἀθήνα. Εἶταν φαμελίτης κ' εἶχε ἕνα γιὸ καὶ μιὰ κόρη. Ἡ γυναίκα του ὅμως ποὺ ἤξερε πὼς ὁ ἄντρας της εἶτανε πλούσιος, ἤθελε καλὰ καὶ σώνει νὰ τὸν κάμῃ νὰ ξοδέβῃ κάτι περισσότερα ἀπ' ὅ,τι ξόδεβε γιὰ νὰ ντύνῃ καλύτερα τὸ κορίτσι της, ὥστε νὰ σκετίζουνται μὲ καλύτερο κόσμο, νομίζοντας ὅτι μὲ τέτοιον τρόπο, θὰ τὸ πάντρεβε γληγορώτερα. Κάθε λίγο καὶ λιγάκι εἶχανε φιλονεικίες γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα, ἀλλ' ὁ κὺρ Χρῆστος δὲν ἄλλαζε γνώμη.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς εἴτανε σὲ θέση νὰν τὸ κάμῃ, γιατὶ καὶ τὸ σπίτι ποὺ ζούσανε εἴτανε χτῆμα του, κ' εἶχε καὶ κάμποσα ἄλλα χτήματα δικά του, ποὺ τοῦ ἔφερναν καλούτσικο εἰσόδημα. Συζητῶντας μὲ τὴ γυναίκα του τῆς μιλοῦσε γιὰ κείνους ποὺ αὐτὴ ζούλεβε κ' ἔλεγε πάντα πὼς ἂν καὶ δὲν ἔχουνε τὰ μισὰ τοῦ ἀντρός της, ἐν τούτοις ζοῦνε καλύτερα καὶ τὰ κορίτσια τους τὰ βλέπεις πάντα φρεσκοντυμένα, πὼς αὐτὰ τὰ κάνουνε γιὰ ἐπίδειξη, γιατὶ ξέρει πὼς χρωστοῦνε τὰ μαλλοκέφαλά τους σ'ὅλη τὴν ἀγορά. Ἐκεῖνο ποὺ ἀφανίζει τὸ ἔθνος μας, τῆς ἔλεγε, εἶναι ἡ ψωροπερηφάνεια ποὺ ἔχουμε, καὶ κοιτάζουμε πάντα νὰ κάνουμε πὼς ντυνόμαστε καλύτερα ἀπ' τοὺς μεγάλους. Βλέπεις τὴ γυναίκα καὶ τὶς κόρες ἑνὸς ὑπάλληλου ποὺ δὲν παίρνει παρὰ διακόσες δραχμὲς μιστὸ, καὶ πλερώνει ἑκατὸν εἴκοσι δραχμὲς μόνο γιὰ τὸ νοίκι τοῦ σπιτιοῦ του, τοῦ μένουν ὀγδόντα δραχμὲς νὰ φαῇ καὶ νὰ ντυθῇ κι αὐτὸς κ' ἡ φαμήλια του. Πῶς θέλεις νὰ τὰ κάμῃς αὐτὰ παρὰ μὲ χρέγια καὶ ποιὸς ξέρει καὶ μὲ τί ἄλλα τερτίπια. Τί εὐτυχία περιμένεις σὲ τέτοιο σπιτικὸ ποὺ ἡ γυναίκα κάνει ὅ,τι θέλει, καὶ δὲ λογαριάζει καθόλου τὴν τιμὴ καὶ τὴν ὑπόληψη τοῦ ἄντρός της. Βλέπεις θέλει νὰ πάῃ καὶ στὸ χορὸ τοῦ Παλατιοῦ, νὰ πάρῃ καὶ τὶς κόρες της μαζί της, κ' ἐκεῖ πιὰ γίνεται τοῦ κουτρούλη ὁ γάμος.

Αὐτὰ ἔλεγε ὁ κακομοίρης ὁ κὺρ Χρῆστος, καὶ μάλλιαζε ἡ γλῶσσα του. Τί τὸν πείραζε ἂν ἡ κόρη του, ποὺ μόλις εἴτανε δεκαπέντε χρονῶ, δὲν παντρέβουνταν γλήγορα. Τὸ κορίτσι, φαίνουνταν εὐτυχισμένο στὸ σπίτι του, καὶ μποροῦσε νὰ περιμένῃ ἀκόμη δέκα χρόνια, κ' ὕστερα εὔκολα θἄβρισκε ἄντρα, γιατὶ θὰ εἶχε καὶ τὰ χρηματάκια του, καὶ χωρὶς αὐτὰ στὴν Ἑλλάδα κανένας δὲν πέρνει κορίτσι. Ἂς ἔχῃ τὸν παρὰ κι ἂς εἶν' καὶ τζιμπλομάτα, ὅλοι τὴν ξέρουνε καὶ τρέχουνε κατόπι της.

Ὁ κακομοίρης ὁ κὺρ Χρῆστος γέννηκε νοικοκύρης ἀπ' τὸ τίποτις ποὺ εἴτανε, κι αὐτὸ δὲν τὸ ξεχνοῦσε, καὶ ἡ γυνκίκα του εἴτανε πλύστρα στὰ νιάτα της ὅταν τὴν παντρέφτηκε, καὶ περνοῦσαν φτωχικὰ, μὰ εὐτυχισμένα.

Ὅταν ὅμως ὁ ἄντρας της ψυχόπιασε, αὐτὴ ξέχασε τὰ παλιά της κ' ἤθελε νὰ φαίνεται ἀριστοκράτισσα. Ἴσως δὲν εἶχε καὶ ἄδικο, γιατὶ αὐτὸ τὸ βλέπεις κάθε μέρα. Κανεὶς δὲ σ' ἐρωτᾶ τί εἶταν ἡ μάννα σου, κι ἀπὸ τί φαμήλια εἶσαι. Φτάνει μόνο νἀχῃς τὸν παρὰ καὶ νὰ τὸν ξοδεύῃς ἄφτονα, καὶ γλήγορα γένεσαι ἀριστοκράτης, καὶ σὲ προσκαλοῦνε καὶ στὰ σαλόνια. Ἀλλ' ὁ κὺρ Χρῆστος ποὺ τὰ εἶχε σωστὰ τετρακόσα, σκέφτουνταν διαφορετικά, καὶ προσπαθοῦσε νὰ γυρίσῃ καὶ τῆς γυναίκας του τὸ κεφάλι. Ἀλλὰ ἀγέρα κοπάνιζε. Ἡ ζωή του περνοῦσε μὲ καθημερινὴ γρίνια, ὅσο ποὺ κ' ἡ κόρη του ἄρχισε νὰ παίρνῃ τῆς μάννας της τὸ μέρος, ὅσο ποὺ ἔγινε δέκα ἑφτὰ χρονῶ, κι ἄρχισε νὰ βλέπῃ μὲ καταφρόνια τοὺς γονιούς της, γιατὶ ἔμαθε πὼς ὁ πατέρας της εἴτανε πρὶν παντρεφτῇ βαρκάρης στὸν Πειραιᾶ, κ' ἡ μάννα της πλύστρα, κι αὐτὴ ἡ σκέψη τὴν ἀφάνιζε, καὶ τὴν ἔκανε νὰ ζουλεύῃ ὅλες τὶς συνομιλήκές της· ὡς καὶ τὄνομά της τἄλλαξε, γιὰ νὰ μὴ φαίνεται παρακατινό, κι ἀπὸ Κατήγκω ποὺ τὴ βάφτισε ὁ νουνός της τὄκαμε Αἰκατερίνη.

Ὁ πατέρας της ξόδεψε ἄφτονα γιὰ νὰ τὴν ἀναθρέψῃ καθὼς πρέπει, καὶ δασκάλους εἶχε νὰ πηγαινοέρχουνται, καὶ γιὰ τὸ πιάνο τῆς εἶχε δάσκαλο. Ἀλλὰ τὸ κεφάλι της πῆρε ἀγέρα· ἄρχισε ἀκόμη καὶ τὴ γλῶσσα τῶν γονιῶν της νὰ περιφρονῇ καὶ νὰ τοὺς λέγῃ κάθε μέρα πὼς πρέπει νὰ ξεχάσουνε τὶς χυδαῖες λέξες ποὺ μεταχειρίζουνται στὸ σπίτι, καὶ νὰ μάθουνε καλύτερη γλῶσσα. Ἄρχισε δηλαδὴ νὰ τοὺς δίνῃ καὶ μαθήματα ἀπ' τὶς συνειθισμένες μικρ' ἀρρώστιες. Πονόδοντος, αὐτόπονος, κεφαλόπονος, πὼς πρέπει νὰ λένε, ὀδονταλγία, ὠταλγία, κεφαλαλγία καὶ τὰ παρόμοια. Πῆρε τὸ κεφάλι της ἀγέρα μὲ τὰ σωστά της, καὶ δὲν ἔκανε· ἄλλο παρὰ νὰ τρώγεται κάθε μέσα μὲ τὰ ροῦχα της. Ἕνα πρωῒ ἅμα κατέβηκαν στὴν τραπεζαρία, ἔφερε ὁ ποστιέρης ἕνα γράμμα γιὰ τὸν πατέρα της. Τὸ πῆρε ὁ κὺρ Χρῆστος καὶ τὸ διάβασε, καὶ εἶπε τῆς γυναίκας του, ὅταν τὸν ρώτησε, πὼς εἴταν ἀπ' τὴν ἀδερφή του τὴν Ἐλέγκω ποὺ ζοῦσε σ' ἕνα χωριὸ ὀνομαζόμενο Καρβουνάρι, μιὰ ὥρα μακρυὰ ἀπ' τὴν Καρύταινα, κ' ἤθελε τὴν ἀνψια της τὴν Κατήγκω νὰ πάῃ καὶ νὰ μείνῃ ἕνα δυὸ μῆνες ἐκεῖ μαζί της. Εἶταν ἡ ἀδερφή του γεροντοκόρη, ἀλλὰ εἶχε τὰ χτηματάκια της, κ' εἶχε περισσότερο εἰσόδημα ἀπ' ὅ,τι μποροῦσε νὰ ξοδέψῃ. Δὲν τῆς ἄρεσε τῆς κυρὰ Χρήσταινας αὐτὴ ἡ

ση τοῦ φταιξιάρικου τοῦ σκυλιοῦ. Τὰ βλέφαρά του γῦρο γῦρο κόκκινα καὶ ματοτσούναρα μόλις ἔβλεπες. Κοντός, παχουλός, μὰ κάποιου πάχος ἄσαρκο, ξεφούσκωτο, ἀρρωστιάρικο, ἄσπρο. χλωμὸ καὶ δειλό. Τἀκροδάχτυλά του τρέμανε ποὺ καὶ ποὺ, ἀβοήθητα κι ἀμήχανα, τεμπέλικα· παστρικὰ τὰ ροῦχα τοὺ κι ὅμως ἔδειχνε βρώμικος ἀπὸ τὴν κορφὴ στὰ νύχια· τὸ πετσί του, τὸ πρόσωπό του, τὰ χέρια του, τὰ σαπούνιζε δὲν τὰ σκπούνιζε, τοῦ κάκου, σκουρογυαλίζανε ἀπὸ κάποια λίγδα φυσικια τους. Τὸν κοίταζες καὶ θαρροῦσες πὼς ἡ λίγδα μοναχή της κολνοῦσε ἀπάνω σου. Τονὲ σιχαινότανε ὁ Ἀντρέας. Τονὲ καταλαβε ἀμέσως ἡ Κατινούλα, μὰ τὄκρυψε, μὴν ποῦνε τάχα πὼς μαντατουρέβει. Ἀλκολικὸς ὁ δύστυχος, ἀπὸ κείνους τοὺς παραριχμένους, τοὺς πολλούς, ποὺ ψυχὴ δὲ φρόντισε γιὰ δάφτους, ποὺ γράμματα δὲ μάθανε, ποὺ τοὺς λείπει καὶ ἡ φώτιση καὶ τὸ φῶς, ποὺ σκοπὸ ἡ ζωή τους δὲν ἔχει κανένα, ποὺ νομίζουνε πὼς πίνοντας παρηγοριοῦνται καὶ ποὺ καταστρέφουνται μὲ τὸ μεθήσι, καταστρέφοντας μαζί τους τὴν κοινωνία τὴν ἴδια, τὴ μητρια τους. Κόντεψε νὰ τοὺς κοστίσῃ ὅλους στὸ σπίτι. Κάποιο βράδι, ἐκεῖ ποὺ δούλεβε ὁ Ἀντρέας στὴν κάμερή του, βαριὰ βήματα κάτω στὴν ἀβλὴ ταράξανε ἄξαφνα τὴ μεγάλη τὴν ἡσυχάδα ποὺ βασίλεβε στοῦ Ὀλπιέρη τέτοια ὥρα. Τοῦ φέρνανε τελέγρκφο κι ὁ τελεγραφὰς γύρεβε δυνατὰ ποιανοῦ νὰ μιλήσῃ. Μπῆκε ἀπὸ τὸ δρόμο γραμμὴ στὴν ἀλλέα, δίχως κἄνε νὰ χρειαστῇ νὰ χτυπήσῃ τὸ κουδούνι. Ὁ δοῦλος δὲν εἶχε σφαλοιγμένη ἔξω τὴν πόρτα. Καὶ τώρα ρουχάλιζε μ' ὅλο τὸ πατιρντί, κουφὸς κι ἀναίστητος. Κατέβηκε ὁ Ἀντρέας. Μυρουδιὰ παράξενη, βαρεια, μόλεβε τὸν ἀέρα. Ἔψαξε, κοίταξε. Τὸ γκαζι τοῦ φανριοῦ τῆς ἀβλῆς, ἀνοιχτὸ καὶ τοῦτο. Πῆρε ὑποψία. Λίγες μέρες κατόπι, μιὰ κεριακὴ ποὺ κουβέντιαζε τἀπομεσήμερο στὸ ἐργαστήρι του μ'ἕνα φίλο,ἄκουσε κάτι φωνές,κατι τσιριχτά,ἕνα κακὸ ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβῃ τί πρᾶμα εἴτανε. Ἀχ! παντοῦ, παντοῦ, ὅπου γυρίσῃς νὰ δῆς, ὅπου βάλῃς τἀφτί σου κι ὅπου δὲν τὸ βάλῃς, βοᾷ ὁλοένα βοᾷ ὁ ἀθρώπινος,ὁ τηλωπὸς ὁ πόνος τοῦ Φιλοχτήτη. Ἐρχόνταν οἱ φωνὲς ἀπὸ τὸ κιόσκι, ἐκεῖ ποὺ πλαγιαζε ὁ Γιάκωβος. Σπασμοὶ νεβρικοὶ τοῦ ἄμοιρου τοῦ ἀλκολικοῦ, ποὺ στὸ κρεββάτι του ξαπλωμένος τίναζε χέρια καὶ ποδάρια, σκούζοντας καὶ θρηνώντας. Τὸν κουβαλήσανε ἀμέσως στὸ Νοσοκομεῖο. Σὰν ἔφυγε τἀντρόγυνο, ἀνακκλύφτηκε πὼς κλέψανε κάμποσα κ' οἱ δυό τους. Ἐννοεῖται. Τὸ ἤξερε ἡ δύστυχη γυναίκα πὼς ἀδύνατο νὰ μείνουνε πολὺ καιρὸ στὸ ἴδιο σπίτι, ἀφοῦ ἀργὰ νωρὶς θἄβγαινε στὴ μέση τοῦ ἀντρός της ὁ ἀλκολισμός, καὶ μάζωνε μάζωνε χρήματα γιὰ νὰ ζήσῃ. Ποιός φταίει ; Ἐκεῖνος ἢ ἐμεῖς ; Κανένας. Ἡ ζωή. Καὶ πρέπει νἀλλάξῃ.

Ἐνῶ ἀκολουθοῦσανε ἀφτὰ, ἡ Ἄννα, ὅπως εἴπαμε πιὸ ἀπάνω, ἀρρώστησε τὶς δεκαεννιὰ τοῦ Γεναρῆ. Μήνυσε τοῦ ἀγαπημένου της τοῦ κ. Ἀμαρου, δηλαδὴ ὁ Ἀντρέας ἀναγκάστηκε νὰ τοῦ μηνύσῃ, ἐπειδὴ μὲ τὴ γενναία της τὴν ἀφερημάδα. ἡ Ἄννα δὲν ἤθελε ποτέ της νὰ φροντίσῃ γιὰ τὸν ἑαφτό της. Πιθανὸ νὰ μὴν πίστεβε καὶ στοὺς γιατρούς. Ὡςτόσο ἡ ἀρρώστια της δὲν εἴτανε δουλειὰ τοῦ κ. Ἀμάρου. Εἴτανε δουλειὰ τῆς χειρουργικῆς. Προτοῦ ἔρθῃ ἀκόμη ὁ κ. Ἀμαρος, παρακάλεσε μιὰ μέρα ὁ Ἀντρέας τὸν κ. Ἀρτὸ νὰ κατεβῇ καὶ στῆς Ἄννας. Συγκατάνεψε ἡ ἀγαθὴ ψυχή, γιὰ νὰ μὴ χαλάσῃ τὸ χατίρι τοῦ ἀδερφοῦ της, μὰ οἱ βίζιτες καὶ τὰ συβούλια τὴ δυσαρεστούσανε πολύ. Ἔλεγε πὼς τίποτα δὲν εἶχε, παρὰ μόνο κούρασῃ, κ' ἔπρεπε νὰ ξεκουραστῇ κάνα δυὸ μῆνες, γιὰ νὰ γίνῃ καλα Συνκμασὰ νὰ μὴν τὸ θωροῦσε καὶ χρέος της νὰ παρῃ τὴν ἀνάσα της, τώρα μάλιστα ποὺ μὲ τὴν ἀρρώστια τῆς Κατινούλας, μὲ τἀνίκανα τὰ δουλικά, προκοπὴ δὲν

πρόσκληση, ἀλλὰ βλέποντας τὴν ἐπιμονὴ τοῦ ἀντρός της, ἔδωσε τόπο στὴν ὀργὴ καὶ τἀποφάσισε, καὶ κατάπεισε καὶ τὴν κόρη της νὰ μὴν κάμῃ φασαρίες. Ἔτσι λοιπὸν ἡ Κατήγκω ἑτοίμασε τὸ μπαοῦλο της, καὶ μὲ βαριὰ καρδιὰ ἔφυγε τὴ δεύτερη μέρα γιὰ τὸ χωριὸ ποὺ ζοῦσε ἡ θειά της ἡ Ἐλέγκω.

*

Τὸ Καρβονάρι εἶτανε ἕνα μικρὸ χωριό, ἀλλὰ πολὺ ὡραῖο. Βουναλάκια ἀπὸ δῶ, δέντρα ἀπὸ κεῖ, ἕνα ποταμάκι ἀπ' τ' ἄλλο μέρος. Ἐκεῖ ὁ βοσκὸς ἔβοσκε τ' ἀρνάκια του, παραπέρα ἡ χωριατοπούλα μάζεβε τὰ φρέσκα αὐγά της. Ὅλο μαζὶ μόλις εἶτανε καμιὰ σαρανταριὰ σπίτια, κι ὁ ἕνας γνώριζε τὸν ἄλλονε σὰν καλπικ' ἄσπρο. Πήγαιναν ἐκεῖ καὶ πολλοὶ καθε χρόνο γι' ἀλλαγὴ ἀγέρα. Ὥστε τὴν Κατήγκω σὲ δυὸ τρεῖς μέρες ὅλοι τὴν ξέρανε. Τὴν πρώτη Κυριακὴ πῆγε μὲ τὴ θειά της στὴν ἐκκλησιὰ τῆς Παναγιᾶς, ὅπου εἶτανε ὅλο τὸ χωριὸ μαζωμένο. Ἄλλοι πρὶν ἀρχίσῃ ὁ ὄρθρος, ἄλλοι στὸ Βαγγέλιο, καὶ ἄλλοι ὕστερα ἀπ' τ' ἅγια (ἄλλο κακὸ ρωμαΐκο κι αὐτὸ ποὺ πᾶμε στὴν ἐκκλησιὰ ὅποτε μᾶς βολῇ, ἐνῶ γιὰ τὸ θέατρο οὔτε λεφτὸ δὲ χάνουμε). Ὕστερ' ἀπ' τὴ λειτουργία, πήγαινε ὁ ἕνας στ' ἀλλουνοῦ τὸ σπίτι γιὰ βίζιτα. Ἦρθε καὶ στῆς κυρὰ Ἐλέγκως ἕνα παλληκάρι καμιὰ εἰκοσιπενταριὰ χρονῶ γιὰ βίζιτα. Τοῦ ἔφεραν γλυκὸ καὶ καφέ, ἀλλὰ ὁ φίλος σηκωμὸ δὲν εἶχε. Στὰ ὑστερνὰ σηκώθηκε νὰ φύγῃ ἀφοῦ πῆρε καὶ μιὰ μαστίχα χιώτικη.

Ἡ Κατήγκω δὲν ἔννιωσε πῶς πέρασε ἡ ὥρα, καὶ τὸ βράδι ρωτοῦσε τὴ θειά της πιός εἶτανε ὁ νιὸς ποὺ τοὺς ἔκαμε τὴ βίζιτα, κι ἀπὸ ποῦ ἔρχεται. Ἡ κυρὰ Ἐλέγκω τῆς εἶπε πῶς ἐδῶ καὶ τρία χρόνια τώρα, ἔρχεται καθε χρόνο γιὰ ἀλλαγὴ, πῶς φαίνεται φαμίλιας παιδί, καὶ καθὼς κατάλαβε εἶναι ἀπ' τὴν Πάτρα, ὅπου ὁ πατέρας του κάνει τὸν τοκιστή Αὐτὸ ἔτσι τ' ἄκουσε, ἀλλὰ δὲν τὸ βεβαίωνε. Ὡςτόσο ὁ φίλος πηγαινοερχοὐντανε, κ' ἔβγαιναν συχνὰ σὲ περίπατο μαζί, γιατὶ ἡ κυρὰ Ἐλέγκω εἶχε ρεματισμοὺς καὶ δὲν μποροῦσε νὰ πηγαίνῃ πάντα μαζί τους. Μιὰ μέρα ἄρχισε νὰ νυχτώνῃ ὅταν ἡ Κατήγκω ἦρθε στὸ σπίτι, καὶ ἡ θειά της τὴν ἔβαλε μπροστά, γιατὶ δὲν ἤθελε ν' ἀκουστῇ τὄνομά της στὸ χωριὸ πῶς κουβαλιέται μὲ τὸ Θεόφιλο Ἡ Κατήγκω τὸ καλοσυλλογίστηκε, εἶδε πῶς ἡ θειά της εἶχε δίκιο, καὶ τὴ δεύτερη μέρα ἀποφασισε νὰ μὴ βγάλῃ τὸ ποδάρι της ὄξω ἀπ' τὸ σπίτι.

Ὁ φτωχὸς ὁ Θεόφιλος δὲν μπόρεσε νὰ κλείσῃ μάτι ὅλη τὴ νύχτα, καὶ τὸ πρωὶ χαράματα βγῆκε ὄξω κ' ἔπαιρνε βόλτα ἀπάνου κάτου, ὅσο ποὺ βγῆκε ὁ ἥλιος μὲ τὰ σωστά του, καὶ τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι τῆς κυρὰ Ἐλέγκως. Γιὰ ὥρα τριγυρνοῦσε στὸ περιβόλι μὴ τολμώντας νὰ χτυπήσῃ τὴν πόρτα, ὅσο ποὺ τὸν εἶδε ἡ Κατήγκω ἀπ' τὸ παραθυρο καὶ πετάχτηκε ὄξω. Πῆγαν λοιπὸν μαζὶ γιὰ νὰ πάρουνε μιὰ βόλτα, κι ὅταν καθήσανε κοντὰ στὴ βρύση γύρω στοὺς πλατανους, ὁ Θεόφιλος τῆς εἶπε μ' ἀναστεναγμὸ πόσο τὴν ἀγαπᾷ, καὶ τὴν ρώτησε ἂν μπορῇ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ κ' ἐκείνη, κι ὅταν τοῦ εἶπε ναί, πῆγε ὁ φτωχὸς νὰ τρελλαθῇ ἀπ' τὴ χαρά του. Τοῦ εἶπε ναί, γιατὶ τονὲ νόμιζε πλούσιο καὶ μοναχογιὸ τοῦ πατέρα του ποὺ εἶτανε τοκιστὴς στὴν Πάτρα, εἰδεμὴ γι' ἀγάπη ἡ Κατήγκω δὲν ἔδινε πεντάρα γι' αὐτόνε. Ἅμα λοιπὸν ὁ Θεόφιλος ἄκουσε καὶ πίστεψε πῶς τὸν ἀγαπᾷ, τῆς δηγήθηκε τὴ θέση του καὶ τὶς ἐλπίδες ποὺ εἶχε γιὰ τὸ μέλλο. Τῆς εἶπε πῶς ὁ πατέρας του πούχε ἀργαστῆρι γιὰ ψιλοκοπιὲς στὸ Γύθειο, εἶχε φαλλίρει, καὶ τώρα εἶναι κοντὰ σ' ἕνα σταφιδέμπορο στὴν Πάτρα, κι ὅτι κι ὁ ἴδιος εἶναι γραμματικὸς στὸν ἴδιο σταφιδέμπορο μ' ἑκατὸν εἴκοσι δραχμὲς τὸ μῆνα, καὶ περιμένει σύντομα μιὰ αὔξηση τοῦ μιστοῦ του ἀπὸ δεκαπέντε δραχμές. Θαρρεῖ πῶς μὲ οἰκονομία θὰ μπορέσουν νὰ φέρουν τὶς δυὸ ἄκρες σ' ἕνα μέρος. Τῆς Κατήγκως ἡ καρδιὰ ραγισε ὅταν ἄκουσε τὴν ἱστορία, που ἂν ἀπ' ἀρχῆς τὴν ἤξερε, δὲ θὰ γυρνοῦσε νὰ τὸν δῇ. Ἡ καρδιά της ἤθελε πλούτη, νὰ φαίνεται στὸν κόσμο, νὰ τὴν καμαρώνουνε στὰ σαλόνια, νάχῃ τ' ἀμάξι της, καὶ νὰ κάνῃ φιγούρα ὅπου κι ἂν βρισκόντανε. Αὐτὰ εἶτανε τὰ ὄνειρά της ὅταν τὸν πρωτογνώρισε καὶ τὸν πῆρε γιὰ μοναχογιὸ πλούσιου ἀθρώπου, καὶ τὸ μόνο πρᾶμα ποὺ τὴν ἔτρωγε τότες σὰ σκουλῆκι, εἶτανε πῶς νὰ συστήσῃ τὸν ἀγαπητικό της στὴ φαμίλια της, ποὺ ἂν καὶ πλούσια, εἶτανε ὅμως παρακατινὴ καὶ στοὺς τρόπους καὶ στὴν ὁμιλία καὶ στὶς σκέσες ποὺ εἴχανε. Ὅλα αὐτὰ τώρα σὰν ὄνειρο πέρασαν, καὶ μιὰ ποὔδωσε τὸ λόγο της στὸ Θεόφιλο δὲν μποροῦσε εὔκολα νὰ τὸν πάρῃ πίσω, μόνο τοῦ σύστησε νὰ κρύψῃ μυστικὸ τὸν ἀρραβῶνα τους, ὅσο ποὺ ἡ ἴδια βρῇ τὴν περίσταση νὰ τὸ πῇ πρώτη στοὺς γονιούς της. Συλλογιοὐντανε βλέπεις καὶ τὶς φιληνάδες της στὴν Ἀθήνα, δυὸ ἀδερφὲς ποὺ καθόνταναν κοντὰ τους κ' εἶχαν ἂν καὶ φτωχὲς τὶς καλύτερες σκέσες

Ἐκεῖνες τὶς μέρες πῆρε ἕνα γράμμα ἀπ' τὴ μητέρα της ποὺ τῆς ἔγραφε τὰ νέα τῆς γειτονιᾶς της. πῶς οἱ φιληνάδες της, οἱ δυὸ ἀδερφὲς Ζαγούρη, κουβαλιέται ἡ μιὰ μ' ἕναν ἀξιωματικὸ πῶρχεται κάθε μέρα στὸ σπίτι τους, κ' ἐκεῖνο ποὺ τὴν ἔτρωγε εἶτανε νὰ μὴ τύχῃ κι ἀρραβωνιαστῇ καμιὰ τους πρὶν τὴν κόρη τους. Πῶς ὁ ἀδερφός της τῆς στέλνει τὴν ἀγάπη του καὶ τῆς συστάινει νὰ κοιτάξῃ νὰ πιάσῃ κανένα ἢ γαιοχτήμονα ἢ τελώνη ποὺ ἐκτὸς τοῦ μιστοῦ του ἔχει καὶ πολλὰ τυχερά, ἢ κανένα βουλευτὴ μεγάλης ἐπαρχίας. Ὅταν διάβασε αὐτὸ τὸ γράμμα ἡ Κατήγκω, τόσο σιχίστηκε, ποὺ ἀμέσως ἀποφάσισε νὰ διαλύσῃ τὸν ἀρραβῶνα της πρὶν κανένας τὸ μάθῃ, καὶ νὰ φύγῃ ἀπ' τὸ χωριό. Ἔγραψε λοιπὸν ἕνα γράμμα στὸ Θεόφιλο λέγοντάς του πῶς ἡ καρδιά της κρύωσε καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ τὴν ξεχάσῃ καὶ νὰ μὴν τῆς ξαναγράψῃ πιά, κ' ὕστερα ἀπὸ δυὸ τρεῖς μέρες ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀθήνα.

(ἀκολουθεῖ)

Manchester *29 τοῦ Γενάρη 1907.*

ΞΩΜΕΡΙΤΗΣ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗ ΣΜΥΡΝΗ

Ἀγαπητὲ «Νουμᾶ»,

Δὲν ἄναψε τὸ ζήτημα μοναχα στὴν Πόλη καὶ στὴν Ἀθήνα τώρα τελευταῖα. Κ' ἐμεῖς ἐδῶ εἴχαμε στὶς φημερίδες μας συζητήσῃ, πρᾶμα ποὺ φανερώνει πῶς ὁλοῦθε, ὅπου κι ἂ βρίσκεται Ἑλληνισμὸς δυνατός, τὸ γλωσσικὸ ζήτημα μπῆκε στὴν πρώτη γραμμὴ μὲ τ' ἄλλα ἐθνικὰ ζητήματα, ὅπως βέβαια τοῦ ἀξίζει. Ἡ κουβεντα ἀνοίχτηκε ἀπὸ ἕνα γράμμα, σὰν εἶδος χρονογράφημα, ποὺ τύπωσε στὴν «Ἡμερησία» τὴν καλὴ φημερίδα τῆς Σμύρνης, ὁ συνταχτης της Θεατής, ποὺ διευθυνόταν σὲ λόγου σου. Ἔξυπνα, πολὺ ἔξυπνα λογια, μὲ κάμποσο χιοῦμορ γραμμένα, μὰ ποὺ φανερώνανε τὸν κ. Θεατὴ ἀμελέτητο καμποσο, γιὰ τὸ ζήτημα. Ἡ ἀπάντηση ἦρθε ἀπὸ τὴ Μιτυλήνη, στὴν ἴδια φημερίδα σὲ λίγες μέρες, ἀπὸ τὸ δικό μας Θεόφιλο Σκκκη τὸ γιατρό. ἀπάντηση ποὺ ἔβανε τὸ καθε τι στὴ θέση του, καὶ ἔδειχνε τὶ διαφορὰ ὑπάρχει νὰ συζητῇ ἕνας ποὺ τοῦ ἔγινε πιὰ πίστη τὸ μεγάλο Ζήτημα, ἢ ἔκατσε καὶ διάβασε καὶ φώτισε τὸ μυαλό του, ἀπὸ ἕναν ἄλλο ποὺ τὰ παίρ-

ἔβλεπε τὸ σπίτι. Καὶ τόντις, ὡς τὶς δεκάξη τοῦ Φλεβάρη ὅπου στὸ τέλος βρήκανε ἄλλο ἀντρόγυνο πιὸ ἄξιο, ἡ ἔννοια τοῦ νοικοκεριοῦ, μαζὶ μὲ κάμποσες καινούριες ἔννοιες, σταναχωροῦσε τὴν Ἄννα τὴν καημένη, ἀκόμη κι ἀφοῦ κρεββατώθηκε, γιατὶ ὁ κ. Ἀρτὸς διαγνωστίκεψε ἀντεραλγία καὶ φλόγωση τῆς μήτρας, εἶπε ὅμως εἰλικρινὰ πῶς δὲ γνώριζε τέτοιες ἀῤῥώστιες καὶ πῶς φρόνιμο νὰ φέρουνε τὸν κ. Κλυζιού. Πρόθυμος ὁ κ. Ἀμάρος, σὰν πάκουσε· ἡ ἐφκαιρία περίφημη γιὰ νὰ γνωριστῇ μὲ τὸ μεγάλο τὸ χειροῦργο. Ἡ γνώμη τοῦ Κλυζιοῦ σύφωνη μὲ τοῦ Ἀρτοῦ τὴ γνώμη, μόνο ποὺ φοβήθηκε μήπως ἔχει καὶ κανένα παρασάρκωμα πουθενά. Τῆς διάταξε ῥητὰ νὰ μὴ σηκώνεται καθόλου, κι ἀλήθεια ἡ διαταγὴ στάθηκε ὠφέλιμη. Νὰ μὴν τὸ κρύφτουμε ὡςτόσο, ἡ Ἄννα, ὕστερις ἀπὸ δυὸ μῆνες, ἤλωσε, μ' ἕνα χαμόγελο, τοῦ Ἀντρέα πῶς δὲν ἔπασκε ἀπὸ τίποτα καὶ πῶς τὴ γιατρεψε τὸ κρεββάτι – κι ὄχι ὁ γιατρός.

Ἡσυχία ἤθελε ἡ Ἄννα, ἡσυχία ὁ νοῦς της, ποὺ δὲν ἀγαποῦσε τὶς ἀντάρες, ἡσυχία καὶ τὸ κορμί της. Δὲν τὴν ἀπόλαψε κανένας τους ἐκεῖνο τὸ χειμώνα. Ἡ Μοιρίτα, τὸ καλο τὸ παιδὶ καὶ τὸ ξεθαῤῥο, που χωρὶς νὰ πάθῃ ποτέ του, ἔτρεχε ξέσκεπο στὴν ἀβλή, ἀνεβοκατέβαινε τὶς σκάλες, πήγαινε κάθε ὥρα στῆς Κατινούλας, τὸ πρωί, νὰ τὴ φιλήσῃ, τὸ βράδι νὰ ῥωτήσῃ, τὸ τσαμένο, γιὰ τὴ θερμοκρασία, ἡ Μοιρίτα κρύωσε ἄξαφνα στὶς εἴκοσι δυὸ τοῦ Γενάρη· μικρὸ συνάχι στὴν ἀρχή, μὰ δὲν τὸ νοιάστηκε, βγῆκε ὄξω, ξανακρύωσε καὶ τότες τὴν ἔπιανε κάποιος βήχας παράξενος, ἕνας βήχας ποὺ μιὰ στιγμὴ δὲν ἔπαβε, μήτε τὴ μέρα, μήτε τὴ νύχτα σὰν κοιμότανε, βήχας χτυπητός καὶ ψιλός, σὰν ἀδιάκοπα χοχλαδάκια ποὺ βίχνεις στὸ γιαλό. Φτερνιζότανε ἄλλο τόσο κ' ἔσειε ἀκατάπαφτα τὄμορφό της τὸ κεφαλάκι. Τὸ γλυκὸ τὸ κορίτσι δὲν ἔλεγε τίποτις, ἔτρεμε ὅμως μήπως ἡ Κατινούλα κολλήσῃ. Δὲν κόλλησε, ἂν καὶ οἱ κάμαρες βρισκόντανε ὅλες πλάγι πλάγι. Νόστιμο καὶ χαριτωμένο σπιτάκι, ὄχι καὶ μεγάλο· στὴ γωνίτσα του ὁ καθένας. Δυὸ πατώματα, ὅπως ξέρουμε. Κάτω καὶ μπροστά, ἡ περίφημη τραπεζαρία, τὸ καμάρι τῆς Κατινούλας. Πίσω ἀπὸ τὴν τραπεζαρία, στὴν ἴδια γραμμή, τὸ σαλόνι, καὶ δίπλα, δεξιά, ἕνα δέφτερο σαλονάκι, ὅπου καπνίζανε οἱ κύριοι, σὰν εἴχανε κόσμο, ὕστερις ἀπὸ τὸ φαγί, ὅπου καποτες, σὰ δὲν εἴχανε μουσαφίρηδες, μνήσκανε μιὰ ὥρα ἢ δυό, προτοῦ ἀνεβοῦνε. Ἀπὸ μιὰ γυάλινη πόρτα ξάνοιγες τὸλοπράσινο θερμοκήπι ποὺ ἔπιανε τὸ βάθος τοῦ μπαζέ. Κολλητὰ στὸν τοῖχο τοῦ σαλονακιοῦ, ἡ σκαλα ἡ γυριστὴ ποὺ σ' ὡδηγοῦσε στὸ πρῶτο πάτωμα. Ἐκεῖ πάλε τέσσερεις κάμαρες· ἡ κάμαρα τοῦ Ἀντρέα, ποὺ βρισκόντανε ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴν τραπεζαρία, ἡ κάμαρα τῆς Ἄννας ἀπὸ πανω ἀπὸ τὸ σαλόνι· ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ σαλονάκι. μιὰ καμερίτσα ὅπου φύλαγε ὁ Ἀντρέας πραματα κ' ἔπιπλα τῆς Ὅλιας, συγυρισμένα καθὼς τὰ συνήθιζε καὶ τότες, καθὼς τἄφησε. Κοντὰ στὴν κάμαρα τοῦ Ἀντρέα, καμαράκι τῆς Μοιρίτας. Εἶχε καὶ τρίτο πάτωμα, δηλαδὴ ἕνα εἶδος σερβανί, μὲ μιὰ κάμαρα μεγάλη καὶ χαμηλούτσικη, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴ στέγη, ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴν κάμαρα τοῦ Ἀντρέα, τὴν κάμαρα τῆς Κατινούλας. Τὴ νύχτα, μὰ καὶ τὴ μέρα, ἐπειδὴ ἔκαιγε ἡ σόμπα στὰ πόδια τῆς σκαλας, ἀφίνανε, γιὰ νὰ ζεσταθοῦνε, ὅλες τὶς πόρτες ἀνοιχτὲς ἢ μισοανοιχτες, γιατὶ τώρα κι ὁ Ἀντρέας δὲ σφαλνοῦσε τὴ δική του, νἀκούσῃ καλήτερα τί γινότανε στῆς Κατινούλας. Τίποτα δὲν ἀκουγότανε παρὰ ὁ βήχας ἐκεῖνος τῆς Μοιριτούλας, ὁ χοχλαδένιος, ὁ ξερός, ποὺ ἔμοιαζε κάπου κάπου καὶ μὲ τὸ γαβγητὸ ἑνὸς μικρούτσικου, ἐλάχιστου κουτκβιοῦ, σὰ δὲν ἔμαθε ἀκόμη νὰ γαβγίζῃ.

(ἀκολουθεῖ)

νει τὰ πράματα ἔτσι ἐπιπόλαια. δημοσιογραφικὰ νὰ ποῦμε, ὅσο καλοσυνείδητος κι ἂν εἶναι. Ὁ διευθυντὴς τῆς «Ἡμερησίας» παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ γράμμα αὐτὸ τοῦ κ. Σάκκη, δήλωσε πὼς δέχεται στὸ φύλλο του διάφορες γνῶμες, ἀφοῦ τόνισε τὴ μεγάλη σημασία τοῦ ζητημάτου.

Ἐννοεῖται πὼς δὲν ἀρήσανε τὴν εὐκαιρία οἱ διάφοροι δασκλοποτισμένοι, νὰ βγοῦνε μὲ τὰ σκουριασμένα τους ντουφέκια καὶ νὰ χτυπήσουνε τὸν Ἀγῶνα. Μὰ αὐτοὺς ποιός τους ἀκούει; Τὸν περισσότερο θόρυβο κάμανε κεῖνοι ποὺ βλέπουνε κάτι, ποὺ βλέπουνε τὸν μπαμπούλα τῆς καθαρεύουσας νὰ κάθεται σὰ βραχνᾶς στὰ στήθια μιᾶς Ἑλλάδας, μὰ ποὺ δὲν ξεκαθαρίσανε μέσα τους πέρα πέρα τὴ σημασία τοῦ Ἀγῶνα, καὶ σταματᾶνε στὸ τί εἶναι, κι' ὄχι στὸ τί πρέπει. Αὐτοὶ εἴπανε πὼς ὁ Ψυχάρης εἶναι φανατικός, πὼς ἐμεῖς θέλουμε νὰ ἀναγκάσουμε τὴ γλώσσα ν' ἀκολουθήση ὡρισμένους κανόνας, πὼς ἔχουμε ὑπερβολὲς καὶ τὰ τέτοια ποὺ τἄχουνε χάψει ἀπὸ μερικοὺς πατριῶτες σας τῆς Ἀθήνας. Δὲ διαβάσανε, δὲ σκεφτήκανε, δὲ συλλογιστήκανε τὸ ζήτημα μὲ τὰ σωστά τους. Αὐτὸ εἶπε κι ὁ Ψυχάρης στὸ γράμμα του ποὺ ἔστειλε στὴν «Ἡμερησία» μας, καὶ ποὺ περάστηκε καὶ στὸ «Νουμᾶ». Ὁ κ. Θεατὴς εἶταν ἕνας ἀπ' αὐτούς. ὅσο κι ἂν δήλωσε πὼς ἀγαπᾷ τὴ δημοτική.

Ὅμως τὸ γράμμα ποὺ τύπωσε στὴν «Ἡμερησία», μὲ τὴν ὑπογραφὴ τοῦ διευθυντὴ τοῦ «Νουμᾶ» λέγοντας πὼς τάχα τοῦ τὄστειλε ὁ Ταγκόπουλος, μὲ τὶς διάφορες ἀνοστονοστιμάδες καὶ τοὺς λογῆς λογῆς χωρατάδες. στάθηκε νομίζουμε ἀπὸ μέρος τοῦ κ. Θεατὴ σὰ μιὰ μεγάλη μπουσικάδα. Γιατὶ βέβαια μπορεῖς ὅ,τι θέλεις νὰ γράφης γιὰ τοὺς ἄλλους, ἄτοπο πρᾶμα ὅμως νὰν τοὺς βαννῆς τὴν ὑπογραφή τους κάτου ἀπὸ γράμματα ποὺ δὲ γράψανε καὶ δὲ σκεφτήκανε νὰ στεῖλουνε τοῦ κ. Θεατῆ. Οἱ περσότεροι βέβαια τὸ καταλάβανε πὼς εἶτανε ψεῦτικο, μὰ τί νὰ κάμης μὲ τοὺς χάχηδες ποὺ τὰ πιστέβουνε καὶ τὰ χάφτουνε ὅλα;

Μὰ κεῖνος ποὺ πνίγηκε σὲ θάλασσα βαθεια, ποὺ ὁ ἴδιος τὴ δημιούργησε, εἶταν ὁ σοφὸς κ. Χαμουδόπουλος, ἀνήψι τοῦ τρανοῦ καθαρευουσάνου Χαμουδόπουλου, τοῦ ἄλλοτε διερμηνέα τῆς Τουρικῆς Πρεσβείας τῆς Ἀθήνας. Καὶ βέβαια γιὰ νὰ γράψη τέτοια πράματα, ἀλήθεια κεῖνο ποὺ πολλοὶ εἴπανε, πὼς εἶτανε καὶ καλὰ βαλμένος ἀπὸ τὸ θειό του. Χτύπησε τὸ «Νουμᾶ», χτύπησε τὰ Βαρβαροπάζαρα τοῦ «Νουμᾶ», εἶπε πὼς ἐμεῖς θέλουμε νὰ μὴν ἀναγνωρίζουμε κανόνες στὴ γλώσσα κ.λ.π. Τί ὡραῖα ποὺ ὅλοι συζητᾶνε γιὰ μᾶς! Ὁ ἕνας λέει, θέλουνε νὰ καμουν τὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ νὰκουλουθᾷ ὡρισμένους κανόνες. Πρᾶμα φοβερό! Ἔρχεται ὁ ἄλλος καὶ λέει: Δὲ θελουνε νὰναγνωρίσουνε κανόνες στὴ γλώσσα. Πρᾶμα πρωτάκουστο! Κ' ἔρχεται ἀπάνου ἀπ' ὅλους αὐτοὺς, μὲ τὴν ἐπιστήμη, μὲ τὴν Ἀλήθεια. μὲ τὸ σοφία, ὁ Ψυχάρης καὶ τους δείχνει τὸ δρόμο. τους δείχνει ποιὰ εἶναι ἡ δουλειά, καὶ πῶς πρέπει νὰ τὴν καταπιαστοῦνε ὅσοι ἀληθινὰ νοιώσανε τὴ μεγάλη σημασία ποὺ ἔχει τὸ Ζήτημα. Μὰ οἱ κ. Χαμουδόπουλοι δὲ χαμπαρίζουνε τὰ τέτοια. Χτυπᾶνε τοὺς νέους, τὸν κ. Σ. Ἀναστασιάδη. ἕνα παιδί, καὶ καμάρι μας γιὰ τοῦτο, ποὺ ξετίναξε στὸ «Νουμᾶ» τὸν περίφημο Κλαίοντα Ραγκαβῆ, Καὶ λένε πὼς ἡ μάννα του εἶναι θιασώτισα τοῦ Μιστριώτη, καὶ γιὰ τοῦτο αὐτὸς δὲν ἔβαλε τὸ ἀληθινό του ὄνομα ἀπὸ φόβο! Πρέπει «Νουμᾶ» μου, διπλὸ καμάρι μας κι αὐτὸ νὰν τὄχουμε, τὰ παιδιὰ νὰ βλέπουνε καλλίτερα ἀπὸ τοὺς παλιούς, καὶ νὰ ξεφεύγουνε ἀπ' τὰ χνάρια τους. Κ' ὅσο κι ἂν σὲ λέει ὁ κ. Χαμουδόπουλος πὼς εἶσαι «σκόλοψ τῇ σαρκί», κι ὅσο κι ἂν χτυπᾷ τὸν Ψυχάρη, τόσο τὸν ἑαυτό του κατηγορεῖ, κ' ἐμεῖς ἐδῶ ποὺ δὲν εἴμαστε δὰ καὶ λίγοι, γελᾶμε γελᾶμε, βλέποντας ποὺ καταντᾶνε οἱ ἀδιάβαστοι κ' οἱ ἀνήξεροι, σὰ μιλᾶνε γιὰ φανατισμοὺς καὶ γιὰ ὑπερβολές. Ἄχ! Νουμᾶ μου, νὰ τονιστῇ, νὰ τονιστῇ πρέπει μιὰ γιὰ πάντα τοῦτο: **Μόνο γιὰ τοὺς ἀνίδεους ὁ Ψυχάρης εἶναι σκλαβιά.** Ὅσοι βλέπουνε, ποιοί δουλεύουνε γύρω ἀπὸ τὸν Ψυχάρη, καὶ πλάϊ ἀπὸ τὸν Ψυχάρη, ρωτᾶνε: ὅλοι αὐτοὶ ποὺ φωνάζουνε γιὰ ὑπερβολές, τί κάμανε στὴ νέα φιλολογία; Τί δώσανε στὸ Ἔθνος;

Σμύρνη, Ἀπρίλης τοῦ 1907.

Μὲ ἀγάπη

ΣΜΥΡΝΙΟΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΑΚΑΜΑΤΗΣ - ΑΚΑΜΑΝΤΟΣ

Φίλτατε «Νουμᾶ»,

Ἐκεῖ κοντὰ στὸ Θησεῖο, στὴ συνοικία τῆς Ἁγίας Μαρίνας, βρισκότανε ἴσαμε τὰ προχτὲς μιὰ «ὁδὸς Δουζένη» — πρὸς δόξα καὶ τιμὴ τοῦ μπακάλη τῆς γειτονιᾶς ποὺ μοναχός του τὴ βάφτισε ἔτσι. Ἀπὸ προχτὲς ἡ ὁδὸς αὐτὴ ἔγινε «ὁδὸς Ἀκάμαντος». Τόσο πολὺ τόνιωσαν τὸ ἀρχαῖο ὄνομα οἱ γειτόνοι, ὥστε τὸ πήρανε γιὰ βρισιὰ καὶ λένε πὼς ὁ καημένος ὁ μπακάλης του ὁ Δουζένη δὲν εἶναι καθόλου *Ἀκαμάτης* ἀλλὰ πολὺ δραστήριος ἄθρωπος, καὶ δὲν ἔπρεπε ἡ Δημοτικὴ ἀρχὴ νὰ τὸν ἀδικήσει τόσο.

ὁ φίλος σου

ΑΡΧΑΙΟΦΥΛΑΚΑΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ἡ «Ἀκρόπολη» τῆς Τρίτης, γράφοντας γιὰ τὸν ποιητὴ τοῦ «Ξημερώνει», παρατηρεῖ «Δὲν εἶναι εὐτυχῶς καθαριστής· δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶναι. Ἀλλὰ δὲν εἶναι οὔτε Ψυχαριστής, ἐνῶ ἦτο δυνατὸν νὰ εἶναι».

— Σ' αὐτὸ συφωνοῦμε. Ὁ Καζαντζάκης (Κίρμας Νιρβαμῆς) μποροῦσε νἆναι Ψυχαριστὴς καὶ τότε δὲ θἄγραφε «*Ἐκτείνω* τὰ χέρια μου», καὶ «στὴ πτῶσι» καὶ «τὴ ψυχή», ἀφοῦ κανεὶς δὲν *ἐκτείνει* τὰ χέρια του οὔτε τρώει τὸ ν ὅταν κουβεντιάζει γιὰ τὴν πτώση καὶ γιὰ τὴν ψυχή.

— Ἡ «Ἑστία» τῆς Δευτέρας μᾶς ἀνάγγειλε πὼς *ἴσως* γράψει γιὰ τὴν «Ἡγησώ». Πόσο πρέπει νὰ δουλέψει κανεὶς γιὰ νὰν τἀξιωθεῖ αὐτὸ τὸ βαρυσήμαντο *ἴσως* τῆς «Ἑστίας!»

— Σ' ἕνα μικρὸ τόμο τῆς «Παγκόσμιας Βιβλιοθήκης» τῆς Λειψίας τυπωθήκανε ἕξη διηγήματα τοῦ Καρκαβίτσα, μεταφρασμένα στὰ Γερμανικὰ ἀπὸ τὸν κ. Karl Dieterich.

—Στὸ μικρὸ πρόλογο τοῦ βιβλίου, ἀναλύοντας ὁ κ. Dieterich τὸ ἔργο τοῦ Καρκαβίτσα, τὸ χωρίζει σὲ τρία στάδια· στὸ πρῶτο (τὸ ρωμαντικὸ), στὸ δεύτερο (τὸ ρεαλιστικο) καὶ στὸ τρίτο, τὸ τωρινὸ (τὸ σατυρικό). Τὰ διηγήματα ποὺ μεταφράζει εἶναι παρμένα κι ἀπὸ τὰ τρία στάδια.

— Ὁ κ. Dieterich λέει πως ὁ Καρκαβίτσας στὸ Ἑλληνικὸ διήγημα ἔχει τὴν ἴδια θεση ποὖχει στοὺς Σέρβους ὁ Λαζάρεβιτς.

— Στὸ «Νέο Ἄστυ» τῆς Τρίτης ὁ φίλτατος Ξενόπουλος βρῆκε πάλι εὐκαιρία νὰ πειράξει τοὺς δημοτικιστάδες. Ἀφορμὴ τοῦδωσε τὸ ποσκλητήριο τοῦ Φωτιάδη καὶ τὸ «κυρία Κέντρο» ποὺ βρίσκεται σ' αὐτό. Γίποτ' ἄλλο δὲν τοῦκαμε ἐντύπωση. Πάλι καλά.

— Μᾶς στάλθηκε τὸ ἀκόλουθο βαρβαροπάζαρο ἀπὸ τοὺς «Καιροὺς» τῆς Τρίτης (σελ. 4 στήλ. 4): «*Περιεργαζόμενος* τὸ περίστροφον *ἐκπυρσοκρότησεν* ἀμέσως».

— Παρακαλοῦμε τοὺς φίλους νὰ μὴ μᾶς στέλνουμε τέτια βαρβαροπάζαρα, γιατὶ ἡ ὀνομαστικὴ ἀπόλυτη κατάντησε πιά, καὶ μάλιστα στὶς φημερίδες μας, σωστὴ σύνταξη κι ὄχι σολοικισμὸς τῆς καθαρεύουσας.

— Τὸ τρίτο καὶ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ Παλαμᾶ γιὰ τὸ «ἐθνικὸ ἔπος κτλ.» θὰ δημοσιευτεῖ στὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κυριακῆς.

— Ἡ «Ἀκρόπολη» τῆς Τετράδης, (σελ. 1, στήλ. 7) δημοσιεύει τὰ ἀκόλουθα: «Εἰς τὸ χθεσινόν μας περὶ τοῦ ἡμετέρου Χ. Ἀνδρεάδη καὶ «Νουμᾶ» λακωνικὸν ἔγινεν ἕνα τυπογραφικὸ λάθος. Ἀντὶ τοῦ ἐγράφη ἰῶτα. Τὸ ἐπανορθώνομεν διὰ νὰ μὴ δώσωμεν ἀφορμὴ εἰς σοφιστείας. Ὁ «Νουμᾶς» δηλ. τὸν θέλει: Ἀντρεάδη καὶ δὲν τὸν ἀναγνωρίζει ὡς Ἀνδρεάδην».

— Αὐτὸ τὸ λάθος οὔτε τὸ προσέξαμε. Γιὰ νὰ δῆτε ὅμως ποιοί μεταχειρίζουνται σοφιστεῖες, ξεκατυπώνουμε ἀπὸ τὸ «Νουμᾶ» τῆς περασμένης Κυριακῆς (σελ. 8, στήλ. 3. στὸ «Χωρὶς Γραμματόσημο») τὸ χωρατὸ ποὺ γράψαμε γιὰ τὸν Ἀντρεάδη: «Ἡ ἄρθρο ποὺ τυπώθηκε στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς Τετράδης γιὰ τὸ Μαρασλῆ, γραμένο φυσικὰ στὴν ὑπερκαθαρεύουσα, εἶχε ὑπογραφὴ Ἀνδρεάδης, καὶ δὲν μπορεῖ νἆναι τοῦ ἀρχιγρεναδιέρου τῆς δημοτικῆς Ἀντρεάδη. Τὸ εἴπαμε τόσες φορὲς, πὼς ἄλλο πρόσωπο (μπορεῖ κι ἄλλη ψυχὴ) ὁ Χ. Ἀνδρεάδης κι ἄλλο πρόσωπο ὁ Χ. Ἀντρεάδης. Ἐμεῖς ξέρουμε το δεύτερο κι αὐτὸς εἶναι φίλος μας. Τὸν πρῶτο οὔτε τονὲ γνωρίζουμε».

— Ὁ Ἀντρεάδης ὅταν το διάβασε τὸ χωρατὸ αὐτὸ, τὴν περασμένη Παρασκευὴ βράδι, στο γραφεῖο μας. βοηθώντας στὸ δίπλωμα τοῦ φύλλου, λιγώθηκε στὰ γέλια. Ἡ «Ἀκρόπολις» θύμωσε. Τί φταῖμε μεῖς;

— Ὁ ποιητὴς τοῦ «Ξημερώνει» δὲν πῆρε τὶς χίλιες δραχμὲς τοῦ βραβείου κι ὅμως δὲ διαμαρτυρήθηκε. Τὸ ἐναντίο, γράφοντας τὴν Τετράδη στὴν «Ἀκρόπολη» γιὰ τὴν «Ἡγησώ» ἕνα γενναῖο κι ὄμορφο χρονογράφημα, εἶπε πὼς «ὑπέροχα ἔρριξε ὁ κ. Λάμπρος τὸ γάντι στὰ δασκάλικα μοῦτρα», δηλ. θάμασε τὴν ἔκθεση, φυσικὰ καὶ τὴν ἀπόφαση, τοῦ εἰσηγητῆ τοῦ Πανταλέβειου.

— Ὁ Πολ. Δημητρακόπουλος ἢ Κουρούπης σὲ παρόμοια περίστοση ἄλλοτε στὸ Λασάνειο, χωρὶς νὰ βραβευτεῖ οὐσιαστικὰ τὸ δρᾶμα του ὅπως βραβεύτηκε τὸ «Ξημερώνει», ἔκαμε ἀγωγὴ κατὰ τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ζητοῦσε τὶς χίλιες δραχμὲς, γιατὶ ὁ εἰσηγητὴς εἶπε πως τὸ δρᾶμα του χωρὶς νἆναι καλο κὶ νἀξίζει νο βραβεῖο εἶταν καλύτερο ἀπ' ὅσα σταλθήκανε στὸ διαγωνισμό.

— Συγκρίνατε τοὺς δυὸ (νὰ μᾶς συμπαθάει ὁ Καζαντζάκης γιὰ τὴ σύγκριση) καὶ πέτε μας ποιός εἶναι ὁ ἀληθινὸς ποιητής.

Ο ΙΔΙΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. *Ἀλεξανταρινό.* Σοῦ στείλαμε τὰ φύλλα 240—244 καὶ τὸ 189. Τὸ φύλλο σοῦ στέλνεται ταχτικὰ κι ἀποροῦμε πῶς δὲν τὸ λαβαίνεις. Ἡ ἀξία τους 1 καὶ 40.—κ. *Ἀάμπη Μόσκο.* Ὅμορφο τὸ ἐπίγραμμά σου καὶ τὸ δημοσιεύουμε.

Τἄλλα δὲν χαιάταμε ἀκόμα νὰν τὰ διαβάσουμε. Ἐκφθεῖ κ' ἡ σειρά τους.—κ. *Ν. Χανε.* Τὸ λάβαμε καὶ σ' εὐχαριστοῦμε.—κ. *Παρ.* Στὶς ἀνησίες τοῦ «Messager d' Athènes» γιὰ τὸν Ψυχαρη, ἴσως ἀπαντήσουμε ἀργότερα. ἂν καὶ εἶναι τόσο χοντρὲς οἱ ἀνησίες αὐτὲς ποὺ δὲν ἀξίζουν ἀπάντηση. Ὁ φραγκολεβαντῖνος τοῦ Messager βρίσκει πὼς ἡ γλώσσα ποὺ διδάσκει ὁ Ψυχάρης στὸ Παρίσι δὲν εἶναι Ἑλληνικὴ ἀλλὰ ἰδίωμα τοῦ Γαλατᾶ! Ἀνησία ποὺ δὲν τὴ λέει πιὰ οὔτε ὁ Μιστριώτης.—κ. *Γ Φραγκ.* Ἀλεξάνδρεια. Ἀδύνατο νὰ βρεθεῖ τὸ βιβλίο ποὺ μᾶς ζητᾶς. Ἂν πιτύχουμε κανενα θὰ σοῦ το στείλουμε — κ. *Γιόχαν.* Θὰ δημοσιευτεῖ τὸ πρῶτο — *Ἰξίονα.* Τα λάβαμε καὶ σ' εὐχαριστοῦμε. Στ' ἄλλο φύλλο.—κ. *Κ. Κωσταντ.* Ἀλεξάνδρεια. Γιὰ δημοσιευτοῦνε. Στέλνε λόγου σου καὶ μὴ σὲ νοιάζει. Ὁ «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου» πουλιέται στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἑστίας» 3 δραχμές.

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

τὸ γραφεῖο καὶ στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ Σακέτου (ὁδὸς Σταδίου, ἀντίκρυ στὴ Βουλή), πουλιοῦνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τὸ ἕνα καὶ 1,25 φρ. χρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, τἀκόλουθα βιβλία: τοῦ ΨΥΧΑΡΗ «Τόνειρο τοῦ Γιαννίρη» — τοῦ ΠΑΛΑΗ «Ἥλιος καὶ Φεγγάρι» — τοῦ ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ Ἐκπαιδευτική μας ἀναγέννηση» — τοῦ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης», «Μαζώχτρα καὶ Βρουκόλακας» καὶ «Νησιώτικες Ἱστορίες» — τοῦ Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗ «Οἱ σκιές μου» — τοῦ Χ. ΑΝΤΡΕΑΔΗ «Ὁ Μέγ' Ἀλέξαντρος» — τοῦ ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ «τὸ Ἀνεχτίμητο» (δρᾶμα) — τοῦ ΠΛΙΑ ΣΤΑΓΡΟΥ «Θρησκεία καὶ Πατρίδα» — τοῦ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τὰ Παλιὰ καὶ τὰ Καινουρια» — τοῦ Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ἡ μαστιγα» — τοῦ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι» καὶ «Ὁ Ἄσωτος» (δραματα) — τοῦ ΑΟΓΓΟΥ «Δάφνις καὶ Χλόη» (μεταφρ. Βουτιερίδη) — τοῦ ΕΥΡΙΠΙΔΗ «Ἡ Μήδεια» (μεταφρ. Περγιαλίτη) — τοῦ ΣΟΦΟΚΛΗ «ὁ Αἴας» (μεταφρ. Ζήσιμου Σίδερη).

Η ΙΛΙΑΔΑ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἀλεξ. Πάλλη δρ. 2 καὶ φρ. χρ. 2 1/2 γιὰ τὸ ἐξωτερικό.

Ο ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ τῆς κ. Ἀλεξανδρας Παπαμόσκου, χρυσοδεμένος, δρ. 1 1/2 καὶ φρ. χρ. 2 γιὰ τὸ ἐξωτερικό

Τοῦ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ «Ἴαμβοι καὶ Ἀναπαιστοι» — «Τρισεύγενη» — «Γράμματα» — «Ἀσάλευτη Ζωή», 6 δρ. ἀντὶς 12 ποὺ πουλιοῦνται στὰ βιβλιοπωλεῖα. Γιὰ τὶς ἐπαρχίες 6,50 καὶ γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ 7 φρ. χρ. δίχως ἄλλο ἔξοδο γιὰ τὰ ταχυδρομικά.

ΤοῦΙΔΑ «Μαρτυρων καὶ ἡρώων αἷμα....» δρ. 2.